

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
Навчально-науковий інститут права і соціальних технологій

ПРОБЛЕМИ ЦИВІЛЬНОГО ТА ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до семінарських занять для здобувачів вищої освіти спеціальності 081 «Право»
освітнього ступеня «магістр» ОПП «Адміністративна та цивільна юстиція»

*Обговорено і рекомендовано
на засіданні кафедри публічного
та приватного права
Протокол № 4 від 21 березня 2024 року*

ПРОБЛЕМИ ЦИВІЛЬНОГО ТА ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА. Методичні вказівки до семінарських занять для здобувачів вищої освіти спеціальності 081 «Право» освітнього ступеня «магістр» ОПП «Адміністративна та цивільна юстиція» / Укл.: Кочина О. С. Чернігів: НУ «Чернігівська політехніка», 2024. 51 с.

Укладач: КОЧИНА ОЛЕКСАНДРА СЕРГІЇВНА, доцент кафедри публічного та приватного права, кандидат юридичних наук, доцент

Відповідальний за випуск: ЛИТВИНЕНКО ВАЛЕНТИНА МИКОЛАЇВНА, завідувачка кафедри публічного та приватного права, кандидат юридичних наук, доцент

Рецензент: ШПОМЕР АЛЛА ІВАНІВНА, доцент кафедри публічного та приватного права, кандидат юридичних наук, доцент

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
1. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПРОБЛЕМИ ЦИВІЛЬНОГО ТА ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА»	6
1.1 Тематичний план навчальної дисципліни «Проблеми цивільного та господарського права»	6
1.2 Структура навчальної дисципліни	12
1.3 Методи поточного та підсумкового контролю з навчальної дисципліни «Проблеми цивільного та господарського права»	13
2. ТЕМАТИЧНІ ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ	16
Семінарське заняття 1. Сучасні проблеми визначення предмету, методу і системи цивільного права	16
Семінарське заняття 2. Наукові концепції щодо цивільних правовідносин та їх суб'єктів	20
Семінарське заняття 3. Актуальні проблеми права власності	26
Семінарське заняття 4. Актуальні проблеми особистих немайнових та майнових прав	30
Семінарське заняття 5. Проблемні питання зобов'язань та зобов'язального права, забезпечення його виконання	34
Семінарське заняття 6. Теоретичні проблеми спадкового права	38
Семінарське заняття 7. Господарське право та господарські відносини: сучасна проблематика	42
ДОДАТКИ	47

ПЕРЕДМОВА

Дисципліна «Проблеми цивільного та господарського права» надає здобувачам знання про сучасну цивілістичну науку та наукові дослідження, уміння, що створюють необхідне методологічне й організаційне підґрунтя для здійснення фахової науково-дослідної роботи, її презентації науковій спільноті, комерціалізації наукових результатів. Знання методології, теорії, техніки, методів та організації науково-дослідної діяльності допоможе здобувачам легко долучатися до професійної діяльності, втілювати наукові знання у практичну площину, сприятиме розвитку раціонального і творчого мислення.

Предметом вивчення дисципліни «Проблеми цивільного та господарського права» є: проблемні питання цивільного та господарського права, зокрема, загальні положення цивільного та господарського права, суб'єктний склад; основні положення вчення про особисті немайнові права, речове право; особливості правового регулювання відносин, пов'язаних з інтелектуальною, творчою діяльністю; проблеми зобов'язального та спадкового права; проблеми застосовування норм права, які регулюють відносини у сфері господарської діяльності.

Метою навчальної дисципліни «Проблеми цивільного та господарського права» є поглиблене вивчення основних правових інститутів цивільного та господарського права, встановлення проблематики відповідних правовідносин, вироблення навичок опрацювання нормативного матеріалу, вирішення правових проблем на науково-практичному рівні.

Навчальна дисципліна «Проблеми цивільного та господарського права» відноситься до вибіркового компоненту ОПП «Адміністративна та цивільна юстиція», в результаті вивчення якої у здобувачів будуть сформовані:

1) загальні компетентності:

здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу (ЗК1);

здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел (ЗК3);

здатність до адаптації та дії в новій ситуації (ЗК4);

здатність генерувати нові ідеї (креативність) (ЗК6);

2) професійні компетентності:

здатність використовувати сучасні правові доктрини та принципи у правотворчості та в процесі застосовування інститутів публічного і приватного права, а також кримінальної юстиції (СК5);

здатність застосовувати міждисциплінарний підхід в оцінці правових явищ та правозастосовній діяльності (СК9);

здатність ухвалювати рішення у ситуаціях, що вимагають системного, логічного та функціонального тлумачення норм права, а також розуміння особливостей практики їх застосування (СК10);

здатність доносити до фахівців і нефахівців у сфері права інформацію, ідеї, зміст проблем та характер оптимальних рішень з належною аргументацією (СК13).

Семінарські заняття проводяться з основних тем розглянутих на

лекційних заняттях.

Самостійна та індивідуальна робота планується як форма навчання, що має на меті розширення та дослідження питань винесених на розгляд на лекційних заняттях, а також опрацювання питань, які не були висвітлені на лекційних та семінарських заняттях.

Освітня програма «Адміністративна та цивільна юстиція» передбачає наступні програмні результати навчання, що визначають нормативний зміст підготовки:

проводити збір, інтегрований аналіз та узагальнення матеріалів з різних джерел, включаючи наукову та професійну літературу, бази даних, цифрові, статистичні, тестові та інші, та перевіряти їх на достовірність, використовуючи сучасні методи дослідження (РН 3);

здійснювати презентацію свого дослідження з правової теми, застосовуючи першоджерела та прийоми правової інтерпретації складних комплексних проблем, що постають з цього дослідження, аргументувати висновки (РН 4);

дискутувати зі складних правових проблем, пропонувати і обґрунтовувати варіанти їх розв'язання(РН 7);

генерувати нові ідеї та використовувати сучасні технології у наданні правничих послуг (РН 9).

Дане навчально-методичне видання підготовлено з метою надання можливості здобувачам вищої освіти ґрунтовно та послідовно готуватися до семінарських занять з навчальної дисципліни «Проблеми цивільного та господарського права», користуючись тим списком літератури та нормативно-правових актів, який рекомендований до кожної теми семінарського заняття. На основі аналізу рекомендованих джерел здобувачі вищої освіти повинні навчитися формулювати і обґрунтовувати висновки не тільки теоретичного, а й практичного характеру.

Підготовка до семінарського заняття згідно плану, аналіз питань для самостійного вивчення, написання есе та рефератів по темі, а також вирішення практичних задач надасть можливість викладачу визначити рівень засвоєння матеріалу здобувачами вищої освіти.

1. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПРОБЛЕМИ ЦИВІЛЬНОГО ТА ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА»

1.1 Тематичний план навчальної дисципліни «Проблеми цивільного та господарського права»

Змістовий модуль 1. Проблематика та доктрина в цивільному праві

Тема 1. Сучасні проблеми визначення предмету, методу і системи цивільного права

Проблеми визначення цивільного права як приватного права. Критерії відмежування приватного права від публічного права. Наявність у цивільному праві публічних елементів. Монізм та дуалізм в приватному праві.

Проблеми визначення цивільного права як самостійної галузі права, відмежування його від інших галузей права. Предмет і метод правового регулювання при визначенні самостійної галузі права. Цивільні правовідносини. Неоднорідність предмета та методу цивільного права.

Новітні підходи у визначенні принципів та функцій цивільного права. Система сучасного цивільного права. Проблеми відмежування цивільного права від інших галузей права на сучасному етапі. Основні правові системи сучасності.

Поняття та види джерел цивільного права України: окремі проблеми. Кодифікації цивільного законодавства України на сучасному етапі. Гармонізація, уніфікація та конвергенція цивільного законодавства. Судова практика та судові прецеденти як джерела цивільного права України. Звичай як джерела цивільного права. Акти цивільного законодавства і договір.

Тема 2. Наукові концепції щодо цивільних правовідносин та їх суб'єктів

Сучасні наукові концепції щодо цивільних правовідносин. Окремі питання правового регулювання участі суб'єктів у правовідносинах.

Поняття фізичної особи. Правосуб'єктність фізичної особи. Конструкції правоздатності фізичної особи: статистична, динамічна, універсальна, спеціальна. Співвідношення правоздатності та суб'єктивних прав фізичних осіб. Цивільна дієздатність фізичних осіб, зміст та її види. Витоки розбіжностей стосовно найменування та змісту цивільної дієздатності. Проблема індивідуалізації фізичної особи.

Фізична особа-підприємець. Право фізичної особи на здійснення підприємницької діяльності. Банкрутство фізичної особи-підприємця. Розвиток поняття юридичної особи.

Юридична особа у римському праві. Теорії юридичної особи: фікції, реального майна, інтересу, реальності юридичної особи, колективу, держави. Недоліки визначення юридичної особи у ЦК. Ознаки юридичної особи, розроблені теорією цивільного права. Юридичні особи публічного і приватного права. Проблеми визначення організаційно-правових форм ЦК, правовий статус юридичних осіб приватного права. Юридична особа і суб'єкт господарювання.

Порядок створення та правовий статус юридичних осіб публічного права. Колізії норм ЦК і ГК стосовно юридичних осіб.

Тема 3. Строки у цивільному праві

Поняття та правова природа строків у цивільному праві. Дослідження наслідків їх закінчення з урахуванням диференціації права на позов у матеріальному та процесуальному розумінні.

Особливості правового регулювання строків та термінів у цивільному праві.

Проблемні питання визначення та обчислення строків у цивільному праві. Проблемні питання застосування позовної давності в цивільному праві.

Тема 4. Проблеми поняття та наслідків правочину та представництва

Гносеологія поняття та ознак правочинів. Проблеми класифікації правочинів і її пересікання з класифікацією зобов'язань.

Особливість правочинів у віртуальному просторі. Тлумачення правочину. Правова природа недійсного правочину. Правові відмінності нікчемних та оспорюваних правочинів. Цивільно-правові наслідки недійсності правочину.

Поняття та види представництва в цивільному праві. Представництво прав та інтересів юридичної особи: проблемні питання. Розмежування дій представника від дій інших осіб у цивільному праві.

Змістовий модуль 2. Проблемні аспекти права власності, майнових та немайнових прав, права інтелектуальної власності

Тема 5. Актуальні проблеми права власності

Основні тенденції сучасного розвитку правових категорій інституту права власності. Елементи права власності (правомочності власника): володіння, користування і розпорядження майном.

Форми та види власності в Україні: порівняльна характеристика чинного законодавства. Особливості придбання (виникнення) і припинення власності.

Момент виникнення права власності у набувача майна за договором. Ризик випадкової загибелі речі. Проблема видів і форм права власності, визначених у ЦК і ГК. Проблема визначення права власності юридичної особи: приватна чи колективна. Проблема визначення права власності українського народу, державної власності, управління такою власністю. Спільна власність.

Захист права власності, прогібіторний, негаторний, віндикативний позови.

Тема 6. Проблематика правового регулювання речових прав на чуже майно

Визначення земельного сервітуту та його відмінності від оренди земельної ділянки. Правові проблеми здійснення права користування земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб (емфітевзис) та права забудови земельної ділянки (суперфіцій). Науково-практичні проблеми захисту права власності.

Тема 7. Актуальні проблеми особистих немайнових та майнових прав

Місце проблеми особистих немайнових прав у цивілістиці. Роль забезпечення прав людини. Історія розвитку особистих прав і свобод людини. Закріплення прав і свобод людини в Конституції України 1996 р. Розробка механізму цивільно-правового регулювання особистих немайнових відносин.

Особисті немайнові права фізичної особи у Цивільному кодексі України 2003 р. Проблема взаємозв'язку цивільного права та особистих немайнових відносин, галузевої належності особистих немайнових прав. Проблема регулювання особистих немайнових відносин. Проблеми правового регулювання особистих немайнових прав, що забезпечують природне існування фізичної особи, і особистих немайнових прав, що забезпечують соціальне буття фізичної особи, у ЦК. Захист особистих немайнових прав, відшкодування моральної шкоди.

Тема 8. Сучасні проблеми права інтелектуальної власності

Проблеми визначення предмету, системи і методу охорони прав інтелектуальної власності.

Поняття та види інтелектуальної діяльності. Поняття та види права інтелектуальної власності. Загальні положення законодавства України про інтелектуальну власність. Проблеми охорони та захисту прав інтелектуальної власності.

Особливості особистих немайнових та майнових прав авторів. Проблеми реєстрації права інтелектуальної власності.

Патент, строк дії патенту України на винахід (корисну модель) та промисловий зразок. Наукове відкриття як об'єкт права інтелектуальної власності.

Змістовий модуль 3. Теоретичні та практичні проблеми зобов'язального прав. Спадкове право

Тема 9. Проблемні питання зобов'язань та зобов'язального права, забезпечення його виконання

Поняття та види зобов'язань. Розвиток поняття зобов'язання від відповідальності до боргу, від особистого відшкодування до перенесення відшкодування на майно.

Проблема виконання зобов'язання «в натурі» і заміни його грошовою компенсацією. Умови виконання зобов'язання. Господарські зобов'язання.

Межі та умови виконання зобов'язань. Множинність. Виконання зобов'язання особисто боржником, третьою особою. Забезпечення виконання зобов'язання.

Поняття та правова природа забезпечувальних зобов'язань, їх акцесорний характер. Проблеми визначення неустойки, штрафу, пені. Види неустойки. Поручка, гарантія, застава, завдаток, притримання. Інші способи забезпечення виконання зобов'язання. Наслідки невиконання або неналежного виконання зобов'язання.

Тема 10. Наукові концепції виникнення, зміни та припинення цивільного договору, його порівняльно-правовий аспект

Зобов'язання з договору. Багатоаспектність поняття «договір». Проблеми волевиявлення, свободи волевиявлення, співвідношення між волею і волевиявленням, «вольова теорія», «теорія виявлення», «теорія довіри», «теорія обороту». Значення помилки особи.

Межі свободи договору, обмеження свободи в укладанні договору монополістами, державними підприємствами, публічність. Свобода змісту договору, обмеження такої свободи: не може бути договору, зміст якого суперечить закону, суспільним інтересам, суспільному порядку тощо. Моральний аспект договірних зобов'язань, добра совість.

Визначення істотних умов договору, класифікація умов договору, визнання договору неукладеним, недійсним, нікчемним.

Тема 11. Особливості цивільно-правової відповідальності

Цивільна відповідальність: поняття, межі, функції, принципи. Теоретичні конструкції цивільно-правової відповідальності. Поняття шкоди, повного відшкодування збитків, проблеми компенсації майнової та моральної шкоди. Проблемні питання грошових зобов'язань та правові наслідки їх порушення.

Відповідальність за шкоду, відповідальність без шкоди. Теорія справедливості. Причинний зв'язок. Вчення про вину. Презумпція вини. Вина юридичної особи.

Звільнення від цивільно-правової відповідальності. Страхування цивільно-правової відповідальності.

Тема 12. Проблеми правового регулювання недоговірних зобов'язань

Проблеми визначення недоговірного зобов'язання. Структура недоговірного зобов'язання, об'єкт, суб'єкт, зміст. Склад правопорушення (делікту). Проблеми правопорушення, шкоди, причинного зв'язку, вини. Відповідальність без вини, обмеження відповідальності, відповідальність за шкоду, завдану законними діями. Особливості відшкодування шкоди за окремі види деліктних порушень. Відповідальність за дії інших осіб. Джерело підвищеної безпеки. Особливості зобов'язань, що виникають з пошкодження здоров'я, спричинення смерті.

Тема 13. Теоретичні проблеми спадкового права

Розвиток спадкового права. Універсальність і сингулярність. Співвідношення особистого і суспільного. Поняття спадщини, спадкової маси. Момент відкриття спадщини. Спадкові відносини, особливості суб'єктного складу спадкових відносин. Відносини після відкриття спадщини і після прийняття спадщини. Заповіт, свобода заповіту. Спадкування за законом.

Прийняття спадщини. Правила прийняття спадщини. Місце та строки для прийняття спадщини. Право на відмову від прийняття спадщини. Право на відмову від прийняття спадщини на користь іншої особи. Правові наслідки

відмови від прийняття спадщини. Перехід права на прийняття спадщини. Відумерлість спадщини. Поділ спадщини між спадкоємцями. Перерозподіл спадщини. Пред'явлення кредитором спадкодавця вимог до спадкоємців. Охорона спадкового майна. Управління спадщиною.

Свідоцтво про право на спадщину. Правила видачі свідоцтва про право на спадщину. Підстави видачі свідоцтва про право на спадщину. Державна реєстрація права на спадщину. Види свідоцтва про право на спадщину. Внесення змін до свідоцтва про право на спадщину. Визнання недійсним свідоцтва про право на спадщину. Поняття спадкового договору. Сторони у спадковому договорі. Форма та зміст спадкового договору. Посвідчення та державна реєстрація спадкових договорів. Особливості спадкового договору з участю подружжя. Забезпечення виконання спадкового договору. Розірвання спадкового договору

Змістовий модуль 4. Актуальні проблеми господарського права

Тема 14. Господарське право та господарські відносини: сучасна проблематика

Проблемні аспекти поняття та ознак господарської діяльності. Проблеми правового режиму та базових засад здійснення господарської діяльності. Господарські правовідносини: поняття, види та проблеми. Актуальні проблеми правового статусу суб'єктного складу господарських правовідносин, господарської діяльності та господарського права, а також учасників відносин у сфері господарювання. Проблеми державної економічної політики, господарського прогнозування та господарського планування. Проблеми державного господарського регулювання державного господарського нагляду (контролю). Управління господарською діяльністю органами місцевого самоврядування: напрямки, реформи та актуальні проблеми.

Тема 15. Суб'єкти господарських правовідносин: проблеми вдосконалення правового становища з врахуванням особливостей правового статусу, характеру та видів діяльності тощо

Поняття та ознаки суб'єктів господарського права – учасників відносин в сфері господарювання. Види суб'єктів господарського права. Поняття, ознаки, види суб'єктів господарювання. Фіктивна діяльність суб'єкта господарювання. Загальні та спеціальні умови створення суб'єктів господарювання. Загальна характеристика установчих документів суб'єктів господарювання. Статут та засновницький договір як установчі документи суб'єктів господарювання. Модельний статут. Засоби індивідуалізації суб'єктів підприємницької діяльності.

Тема 16. Організаційно-правові підвалини створення та функціонування суб'єктів господарювання

Поняття та види суб'єктів господарювання. Утворення господарських організацій та обмеження прав на їх заснування. Питання державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб як суб'єктів підприємницької діяльності.

Новели законодавчого врегулювання державної реєстрації суб'єктів господарювання. Поняття засновника, учасника підприємства та кінцевого бенефіціарного власника (контролера). Зміст та порядок прийняття установчих документів господарських організацій. Питання управління господарською організацією та види органів управління. Обов'язки суб'єктів господарювання та правові основи державного контролю за їх виконанням. Захист прав суб'єктів господарювання та способи їх захисту. Припинення господарської організації, припинення підприємницької діяльності фізичної особи.

Тема 17. Ключові аспекти правового забезпечення господарських зобов'язань, в т.ч. господарських договорів

Господарські зобов'язання: загальні проблеми. Проблемні аспекти виникнення, виконання, підтвердження виконання, забезпечення, припинення, розірвання та недійсності господарських зобов'язань. Господарський договір: загальні проблемні аспекти. Проблемні питання укладення, виконання, зміни, розірвання та припинення господарського договору. Проблемні сторони окремих видів господарських договорів.

Тема 18. Проблемні аспекти відповідальності у сфері господарювання

Поняття та підстави господарсько-правової відповідальності. Питання визначення меж господарсько-правової відповідальності. Досудовий та судовий порядок реалізації господарсько-правової відповідальності. Особливості складу збитків у сфері господарювання. Поняття та порядок застосування штрафних санкцій у сфері господарювання. Поняття та порядок застосування оперативно-господарських санкцій у сфері господарювання. Поняття та порядок застосування адміністративно-господарських санкцій у сфері господарювання. Поняття форс-мажорних обставин у сфері господарювання та правові наслідки їх наступу. Питання відмежування форс-мажорних обставин від обставин, які ускладнюють виконання договірних зобов'язань.

1.2 Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем		Кількість годин для денної форми навчання			
		Всього	У тому числі		
			Лек.	Сем.	С.р.
1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 1. Проблематика та доктрина в цивільному праві					
1	Сучасні проблеми визначення предмету, методу і системи цивільного права	10	2	2	6
2	Наукові концепції щодо цивільних правовідносин та їх суб'єктів	8	2	2	4
3	Строки у цивільному праві	6			6
4	Проблеми поняття та наслідків правочину та представництва	6			6
	Разом за змістовим модулем 1	30	4	4	22
Змістовий модуль 2. Проблемні аспекти права власності, майнових та немайнових прав, права інтелектуальної власності					
5	Актуальні проблеми права власності	10	2	2	6
6	Проблематика правового регулювання речових прав на чуже майно	6			6
7	Актуальні проблеми особистих немайнових та майнових прав	8	2	2	4
8	Сучасні проблеми права інтелектуальної власності	6			6
	Разом за змістовим модулем 2	30	4	4	22
Змістовий модуль 3. Теоретичні та практичні проблеми зобов'язального прав. Спадкове право					
9	Проблемні питання зобов'язань та зобов'язального права, забезпечення його виконання	8	2	2	4
10	Наукові концепції виникнення, зміни та припинення цивільного договору, його порівняльно-правовий аспект	4			4
11	Особливості цивільно-правової відповідальності	4			4
12	Проблеми правового регулювання недоговірних зобов'язань	6			6
13	Теоретичні проблеми спадкового права	8	2	2	4
	Разом за змістовим модулем 3	30	4	4	22
Змістовий модуль 4. Актуальні проблеми господарського права					
14	Господарське право та господарські відносини: сучасна проблематика	8	2	2	4
15	Суб'єкти господарських	4			4

	правовідносин: проблеми вдосконалення правового становища з врахуванням особливостей правового статусу, характеру та видів діяльності тощо				
16	Організаційно-правові підвалини створення та функціонування суб'єктів господарювання	6	2		4
17	Ключові аспекти правового забезпечення господарських зобов'язань, в т.ч. господарських договорів	6			6
18	Проблемні аспекти відповідальності у сфері господарювання	6			6
	Разом за змістовим модулем 4	30	4	2	24
	Усього годин за дисципліну	120	16	14	90

1.3 Методи поточного та підсумкового контролю з навчальної дисципліни «Проблеми цивільного та господарського права»

Поточний контроль проводиться шляхом спілкування із здобувачами вищої освіти під час лекцій, семінарських занять та консультацій, опитувань їх під час захисту індивідуальних робіт, тестування, додаткове опитування здобувачів вищої освіти із питань, що виносяться на самостійне опрацювання.

Після завершення вивчення змістових модулів наприкінці семестру проводиться контрольна робота. Варіанти завдань до контрольної роботи знаходяться в пакеті документів на дисципліну.

Бали, які набрані здобувачем вищої освіти під час поточного контролю, дораховуються до модульних оцінок.

Підсумковий контроль включає модульний та семестровий контроль. Модульний контроль проводиться у вигляді письмової відповіді.

Семестровий контроль за результатами вивчення дисципліни проводиться в останній атестаційний тиждень семестру (сесію) шляхом зваженого додавання результатів модульного контролю та постановки підсумкової оцінки до екзаменаційної відомості.

Пояснення видів робіт та вимоги до їх оцінювання:

Робота на семінарському занятті

Усне опитування - включає в себе опитування за будь-яким питанням, винесеним на семінарське заняття (за вибором викладача), відповідь на питання інших студентів, запитання студентів до інших студентів, відповідей інших студентів, відповідь на питання для повторення (з тем, що було вивчено раніше), відповіді на контрольні питання з теми семінарського заняття.

Оцінюючи відповідь, викладач керується такими критеріями, як:

правильність відповідей на питання, повнота і конкретність відповіді, ступінь використання наукових і нормативних джерел, уміння пов'язати теорію з практикою, логіка і аргументованість викладу думок, культура мови.

Вирішення практичних ситуаційних завдань проводиться письмово на кожному занятті. Викладач викликає декілька студентів та пропонує їм для вирішення задачі, які студент повинен вирішити самостійно в письмовому вигляді з необхідною аргументацією на посилання на законодавство. Для цього необхідно всебічно вивчити викладену в задачі ситуацію, дати її правову оцінку і на підставі відповідних нормативних актів, грамотного тлумачення правових норм, що підлягають застосуванню, сформулювати правильне і обґрунтоване рішення.

Оцінюючи вирішення задачі, викладач керується такими критеріями: повнота та послідовність відповіді, правильність нормативного та наукового обґрунтування.

Письмове опитування на семінарському занятті проводиться на початку заняття (10-15 хвилин). Викликаються декілька студентів, які повинні дати відповіді на запитання, запропоновані викладачем на його розсуд. Це можуть бути питання як теми даного семінарського заняття, так і з попередніх тем. Метою проведення письмового опитування є перевірка студентів до семінарського заняття та вміння змістовно і коротко викласти окремі питання теми.

Оцінюючи відповідь, викладач керується такими критеріями як правильність, повнота, чіткість, лаконічність відповіді, логіка і аргументованість викладення думок.

Вирішення тестових завдань проводиться на початку семінарського заняття (10-15 хвилин). Викладачем також викликаються 5-6 студентів, які повинні дати відповіді на тестові запитання запропоновані викладачем.

Письмова робота за результатами модульного контролю

Відповідно до програми навчальної дисципліни викладач проводить письмову роботу за результатами вивчення кожного змістового модуля. Кожна письмова робота може включати теоретичні питання, тестові та практичні завдання. Питання письмової роботи охоплюють всі теми відповідного змістового модуля.

Індивідуальна робота здобувача вищої освіти

Індивідуальна робота полягає в написанні реферату, підготовці есе та, відповідно, здійсненні реферування літератури. Реферат та есе готується з обов'язковим розглядом дискусійного питання з викладенням власної точки зору на дану проблему. Теми робіт, запропоновані у методичних вказівках для самостійної роботи, студенти обирають самостійно.

Реферування наукової літератури полягає у тому, що викладачем пропонується студентам наукова література (монографія, наукова періодика тощо) і студенти самостійно їх опрацьовують та представляють короткий звіт у вигляді невеликого реферату (4-7 сторінок) про свої враження від прочитаного.

Підсумкова контрольна робота

Підсумкова контрольна робота проводиться одна в навчальний рік за

результатами вивчення всіх змістових модулів.

Вона включає у себе теоретичні питання, тестові завдання і ситуаційну задачу. До завдань контрольної роботи можуть бути включені питання з тем, вивчення яких не виносились на семінарські заняття, а також питання, які передбачені навчальним планом для індивідуальної та самостійної роботи.

Про проведення підсумкової роботи студенти попереджаються не менше ніж за тиждень. З переліком тем, питання з яких будуть включені до завдань контрольної роботи, студенти також ознайомлюються завчасно.

Після перевірки контрольної роботи та оголошення її результатів студентам надається можливість ознайомитись із власними роботами та завданнями для них, і, за необхідності, оспорити результати контрольної роботи.

2. ТЕМАТИЧНІ ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінарське заняття 1. Сучасні проблеми визначення предмету, методу і системи цивільного права

Теоретичні питання

1. Поняття та система українського приватного права.
2. Цивільне право в системі права України. Проблема дуалізму приватного права України та співвідношення цивільного права з господарським.
3. Теорії та підходи до визначення предмета цивільного права та його ролі в розмежуванні галузей права.
4. Метод цивільно-правового регулювання суспільних відносин, його особливості.
5. Традиційні та сучасні погляди на функції цивільного права.
6. Проблеми визначення принципів цивільного права.
7. Проблеми визначення джерел цивільного права.
8. Система цивільного права.

Питання для самоконтролю

1. Сформулюйте поняття приватного права та охарактеризуйте систему українського приватного права.
2. У чому полягає сутність проблеми дуалізму приватного права?
3. Охарактеризуйте місце цивільного права в системі права України.
4. Проаналізуйте основні теорії та підходи до визначення предмета цивільного права.
5. Обґрунтуйте власну позицію щодо чинників, які характеризують цивільне право як приватне право.
6. Назвіть визначальні ознаки методу цивільно-правового регулювання суспільних відносин?
7. Охарактеризуйте традиційні і сучасні підходи до проблеми функцій цивільного права.
8. Чи можна вважати принципи цивільного права робочими механізмами, за допомогою яких визначаються межі можливої та належної поведінки учасників цивільно-правових відносин?
9. Охарактеризуйте проблемні питання визначення джерел цивільного права.
10. Чи допускається аналогія закону і аналогія права у цивільному праві?
11. Розкрийте особливості договору і звичаю як регуляторів цивільних відносин.
12. У чому полягає значення судової практики?

Теми для написання рефератів

1. Актуальні проблеми та завдання науки цивільного права.
2. Сучасна цивілістична доктрина в Україні.
3. Вітчизняні цивілістичні школи.

4. Традиція приватного права в Україні.
5. Кодифікація цивільного законодавства на сучасному етапі.

Завдання 1

Проаналізуйте з правової точки зору статтю: Грамацький, Е. Рекодифікація цивільного законодавства України та міжнародне приватне право: до питання перспектив. Часопис Київського університету права. 2021. № 1. С. 177-181.. URL: <https://chasprava.com.ua/index.php/journal/article/view/650/618>. Занотуйте основні положення.

Ситуаційні задачі

Задача 1

1. Які з вказаних суспільних відносин регулюються нормами цивільного права:

відносини між двома громадянами з приводу купівлі-продажу квартири?

відносини між спадкодавцем та нотаріусом з приводу посвідчення складеного заповіту?

відносини між банком та громадянином з приводу отримання останнім кредиту на купівлю автомобіля?

відносини між виконкомом місцевої ради і громадянином Олешком у зв'язку з видачею ордера на квартиру?

відносини між ПрАТ «Зірка» та ТОВ «Смела» з приводу продажу останнім новорічних подарунків для дітей співробітників акціонерного товариства?

відносини між автором книги та видавництвом з приводу видання книги?

відносини між ПрАТ «Зірка» та фізичною особою з приводу прийняття на роботу?

відносини між податковою інспекцією та підприємцем, що виникають з приводу сплати податків?

відносини між засновниками акціонерного товариства та державним реєстратором з приводу реєстрації товариства?

відносини між матір'ю та батьком дитини з приводу невиконання останнім аліментів на спільну дитину?

Задача 2

Визначте, чи можна вважати цивільно правовими відносини, що виникли за такими обставинами, і застосувати до них норми цивільного права:

1. АТ «Фотон» передало автотранспортному підприємству для доставки магазину «Радіотехніка» свою продукцію – партію телевізорів на суму 900 тис. грн. При прийомці товару від перевізника отримувачем виявлена нестача товару на суму 3500 грн.

2. Токар Свиридов О. при роботі з необережності вивів з ладу верстат, на якому працював. Вартість ремонту верстата склала 350 грн. Директор підприємства вимагав від Свиридова відшкодувати заподіяну підприємству шкоду в повному обсязі.

3. Водій автомобіля Чиж збив пішохода Олексенко О., який переходив

через проїжджу частину в невстановленому місці. Після видужання Олексенко звернувся до АТП, на балансі якого знаходився автомобіль, з вимогою про відшкодування збитків. Директор АТП відмовився відшкодувати збитки, мотивуючи тим, що, по-перше, АТП не несе відповідальності за дії водіїв, по-друге, Олексенко переходив проїжджу частину в невстановленому місці.

Задача 3

Богуславський Н. під час подорожі на автомобілі збив Вавилову М., який у зв'язку з цим було заподіяно шкоду. Пізніше Вавилова звернулася до суду з вимогою про відшкодування заподіяної шкоди. Богуславський заявив, що він у кримінальному судочинстві був визнаний невинним і звільнений від відповідальності, тому він не може нести відповідальності, тому ж ст. 1166 ЦК України передбачає вину як обов'язкову умову такої відповідальності. На це адвокат Вавилової зауважив, що в цій ситуації треба користуватись не загальною, а спеціальною нормою – ст.1187 ЦК України, відповідно до якої Богуславський має нести відповідальність за скоєні ним дії. Поясніть позицію адвоката потерпілого.

Як співвідносяться загальні і спеціальні норми цивільного законодавства?

Задача 4

Матвієнко Г. позичив гроші у Семенова Л. строком на 1 місяць (до 1.05 2005.) 30.03.2005 р. Матвієнко прийшов до Семенова, щоб віддати йому гроші, які він позичав. Матвієнко відмовився брати гроші, посилаючись на те, що вони йому в даний час не потрібні, він поспішає і Матвієнко може їх віддати через 2 – 3 дні. Незважаючи на умовлення Матвієнка взяти гроші в цей день, Семенов їх не взяв. Вночі 1.05. 2005 р. будинок Матвієнка, де він проживав, згорів з причини попадання в будинок блискавки. Згоріло майно Матвієнка, у тому числі і гроші. У зв'язку з тим, що Матвієнко гроші не віддав, Семенов звернувся до нього з вимогою віддати борг. Матвієнко відмовився віддавати гроші, посилаючись на те, що він їх вже віддавав, але Семенов сам відмовився їх брати, а після пожежі у нього грошей більше немає. Семенов звернувся до юридичної консультації за роз'ясненням.

Які роз'яснення може дати адвокат по цій справі?

Задача 5

Молокозавод повинен був поставити магазину “Молоко” продукти 2.05.2004 р. на суму 9000 грн. 02.05.2004 р. у зв'язку з сильними дощами розмило частину дороги і молочні продукти не були доставлені магазину. Договором, який був укладений між магазином і молокозаводом, за не поставку продукції була передбачена неустойка у вигляді штрафу. Магазин пред'явив заводу претензію, в якій вимагав сплатити суму штрафу за не поставку товару. Завод відмовився задовольняти вимоги магазину, посилаючись на те, що його вини у цьому немає. Правомірні чи ні вимоги магазину?

Рекомендована література та нормативно-правові акти

1. Цивільний кодекс: Закон України від 16 січня 2003 року № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № № 40-44. Ст.35.
2. Актуальні питання адаптації цивільного законодавства України до права ЄС : навч.-метод. практикум / Є. Харитонов, О. Сафончик, І. Давидова ; Нац. ун-т «Одес. юрид. академія». Одеса : Фенікс, 2023. 42 с.
3. Басай О.В. Принцип судового захисту цивільних прав та інтересів. *Європейські перспективи*. 2013. № 4. С.130-135.
4. Гончарова А.В. Цивільне право України: навч. посіб. / А.В. Гончарова, Т.А. Кобзева. Суми: СумДУ, 2015. 168 с.
5. Кочина О.С., Болдирева В.М. Вплив воєнного стану на цивільні правовідносини. *Нове українське право*. Вип. 2. 2022. С. 53-58.
6. Оновлення Цивільного кодексу України: формування підходів: колективна монографія / О.І. Виговський, Н.Ю. Голубєва, С.Д. Гринько та ін.; за ред. проф. Довгерта А.С. і проф. Харитонова Є.О. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2020. 674 с.
7. Проблеми цивільного та сімейного права: навчально-методичний посібник (для здобувачів вищої освіти денної форми навчання). Є.О. Харитонов, О. М. Калітенко, Д. О. Колодін та ін. Одеса : Фенікс, 2020. 129 с.
8. Рекодифікація цивільного законодавства України: виклики часу: монографія / за заг. ред. Н.С. Кузнецової. 2-ге вид., доп. і перероб. Одеса: Гельветика, 2022. 908 с.
9. Сібільов М. Предмет приватного (цивільного) права. *Право України*. 2014. № 6. С.66-74.
10. Сучасні проблеми цивільного права та процесу: навч. посіб. С. О. Сліпченко, О. В. Синегубов, В. А. Кройтор та ін.; за ред. Ю. М. Жорнокуя та Л. В. Красицької. Харків: Право, 2017. 808 с.
11. Сучасні проблеми цивільного права та процесу: навч. посібник / за ред. Ю. М. Жорнокуя, Л. В. Красицької. Харків: Право, 2017. 808 с.
12. Українське цивільне право: [навч. посіб.] / За ред. Ю.О. Заїки. [3-тє вид. перероб. та допов.]. К.: Центр учб. літ-ри, 2014. 358 с.
13. Харитонов Є. О., Харитонова О. І. Оновлення (кодифікації і рекодифікації) цивільного законодавства України: досвід, проблеми та перспективи: монографія. Одеса: Фенікс, 2020. 462 с.
14. Харитонов Є.О. Категорії «приватне право», «цивільне право України» та «цивільне законодавство України»: до проблеми співвідношення. *Наукові праці Національного університету «ОЮА»*. 2012. С.157-169.
15. Харитонов Є.О. Цивільне право України / Є.О. Харитонов, О.І. Харитонова, О.В. Старцев. Вид. 3-тє, переробл. і допов. К.: Істина, 2011. 808 с.
16. Харитонов Є.О., Харитонова О.І. Рекодифікації цивільного законодавства в контексті інтеграції України у правовий простір ЄС. *Часопис цивілістики*. 2019. Вип. 34. С. 6–10.
17. Цивільне право України : посібник для аудиторного і самостійного вивчення курсу / кол. авт. ; за ред. проф. Є.О. Харитонова, доц. І.В. Давидової, доц. К.Г. Некіт. Одеса : Фенікс, 2016. 570 с.

18. Цивільне право України. Загальна частина / За ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової, Р.А. Майданика. К.: Юрінком Інтер, 2017. 976с.
19. Цивільне право України. Загальна частина: [підруч.] / [Бірюков І.А., Заїка Ю.О., Бичкова С.С. та ін.]; за ред. І.А. Бірюкова, Ю.О. Заїки. К.: Правова єдність, 2014. 510 с.
20. Цивільне право України: [навч. посіб.] / За ред. В.П. Мироненко, І.С. Тімуш. К., 2014. 432 с.
21. Цивільне право України: [підруч.] / [Губарєв С.В., Лов'як О.О., Мироненко В.П. та ін.]. К., 2015. 236 с.
22. Цивільне право України: підручник: у 2 т. / за заг. ред. В.І. Борисової, І.В. Спасибо-Фатєєвої, В.Л. Яроцького. Х.: Право, 2011. Т.1. 597 с.
23. Цивільний кодекс України. Станом на 01 січня 2023 р.: наук.-практ. коментар / за заг. ред. докт. юрид. наук, проф. Харитонова Є.О., канд. юрид. наук, доц. Калітенко О.М. Київ: Норма права, 2023. 1424 с.
24. Цивільний Кодекс України: науково-практичний коментар. Т. 1: Загальні положення. Особи / за ред. І.В. Спасибо-Фатєєвої. Харків: ЕКУС, 2020. 928 с.
25. Штанько А. Захисна функція цивільного права. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2016. № 3(41). С.39-45.

Семінарське заняття 2. Наукові концепції щодо цивільних правовідносин та їх суб'єктів

Теоретичні питання

1. Суб'єкти цивільного права та учасники цивільних правовідносин.
2. Фізична особа - суб'єкт цивільних відносин. Правосуб'єктність фізичної особи. Співвідношення правоздатності та суб'єктивних прав фізичних осіб.
3. Цивільна дієздатність фізичних осіб, її зміст та види. Емансипація неповнолітніх.
4. Окремі проблемні аспекти цивільної дієздатності неповнолітніх.
5. Проблема індивідуалізації фізичної особи. Фізична особа - підприємець. Право фізичної особи на здійснення підприємницької діяльності.
6. Проблематика конструкції «юридичної особи». Ознаки юридичної особи. Цивільна правосуб'єктність юридичної особи.
7. Проблема систематизації юридичних осіб. Юридичні особи приватного права та юридичні особи публічного права. Правова природа установчих документів юридичної особи.
8. Публічно-правові утворення як учасники цивільних відносин. Держава Україна, Автономна Республіка Крим, територіальні громади як учасники цивільних правовідносин. Цивільна правосуб'єктність держави.

Питання для самоконтролю

1. Обґрунтуйте власну позицію щодо співвідношення понять «суб'єкт права» та «суб'єкт (учасник) правовідносин».

2. Як можна класифікувати учасників цивільних правовідносин?
3. Визначте свою позицію щодо вживання термінів «людина», «громадянин», «фізична особа» у цивільному праві.
4. Розкрийте відмінності між правоздатністю та суб'єктивним цивільним правом.
5. Проаналізуйте основні проблеми дієздатності.
6. Проаналізуйте найбільш цікаві проблеми емансипації.
7. Обґрунтуйте власну позицію щодо індивідуалізації фізичної особи.
8. У чому полягає проблематика конструкції «юридична особа»?
9. Яка ідея покладена в основу теорій юридичної особи?
10. Цивільна правосуб'єктність держави: проблемні питання.

Теми для написання рефератів

1. Проблема суб'єктивного цивільного права та зловживання ним.
2. Інститут безвісно відсутньої особи в цивільному праві.
3. Цивілістична доктрина про природу та поняття юридичної особи.
4. Іноземні держави як учасники цивільних відносин.

Ситуаційні задачі

Задача 1

Сімнадцятирічна Марія Петрова, працювала секретаркою в ТОВ «Промінь». Захоплюючись косметикою, вона весь свій заробіток витратила на придбання дорогої косметики, парфумів тощо. Мати Марії намагалась вплинути на доньку, переконати її у нерозумності, з її точки зору, таких покупок, оскільки сім'я має майнові труднощі: на утриманні матері Оксани знаходиться троє малолітніх дітей. Коли мати зрозуміла, що переконати доньку не зможе, вона звернулась до бухгалтерії ТОВ «Промінь» з проханням не видавати Оксані на руки заробітну плату внаслідок її неповноліття. Отримавши відмову, мати звернулась до суду з заявою обмежити дієздатність її доньки.

Які підстави обмеження дієздатності фізичної особи?

Проаналізуйте ситуацію та дайте мотивовану відповідь.

Який орган може обмежити особу в дієздатності?

Задача 2

Виїжджаючи в довгострокове відрядження, Трушина Н.С. вимагала, щоб чоловік видав їй розписку в тому, що в її відсутність він не буде продавати належних їм речей. Така розписка не тільки була написана чоловіком Трушиної Н.С., але й завірена нотаріусом. Повернувшись через півроку додому, Трушина Н.С. з'ясувала, що її чоловік продав телекамеру своєму знайомому. Трушина Н.С. пред'явила до знайомого позов про визнання договору купівлі-продажу телекамери недійсним. До позовної заяви була додана розписка чоловіка.

Яке рішення повинен винести суд?

Задача 3

Коли Петру Пелехатому виповнилося 15 років, бабуся в день його народження подарувала йому 5000 грн. Петр наступного дня пішов до банку і поклав ці гроші на депозитний рахунок. Через 4 місяці він зняв з рахунку 800 грн. і купив у сусіда Матюхіна собаку. Батько Петра, довідавшись про це, почав вимагати від Матюхіна, щоб він забрав собаку і повернув 800 грн. Матюхін відмовився це зробити. Батьки Петра змушені були звернутись з позовом до суду про визнання договору купівлі-продажу недійсним.

Чи підлягає позов задоволенню? Чи правомірні дії працівників банку, які видали гроші Петру без згоди на це його батьків?

Задача 4

До суду звернулася громадянка Алікова із вимогою відібрати у громадянки Чех Г. автомобіль, який належав на праві власності рідному братові Алікової - Чеху В. У лютому 2013 р. громадянин Чех В. помер, залишивши заповіт, у якому все майно заповідав своїй рідній сестрі Аліковій. Але відповідачка відмовляється передати все майно сестрі колишнього чоловіка (позивачці), посилаючись на те, що через два місяці після смерті чоловіка у неї народився син від нього, а малолітні діти мають право на обов'язкову частку у спадщині, незалежно від змісту заповіту.

Проаналізуйте, які юридичні факти мають місце, чи є вони підставою для виникнення цивільних правовідносин? Проаналізуйте ситуацію.

Задача 5

Вирішивши розірвати шлюб, подружжя Куликових склало у письмовій формі правочин, згідно з яким чоловік зобов'язався відмовитись від свого наміру влаштуватись на роботу на завод, де працювала його дружина, а також передати свою частку в праві власності на трикімнатну квартиру, що займає їх сім'я, синові і не вимагати розділення або обміну квартири. Куликова взяла на себе зобов'язання не одружуватися до досягнення їх 14-річним сином віку 18 років та утримувати дитину самостійно, без стягнення аліментів з батька.

За рік Куликов дізнався, що його колишня дружина вступила у новий шлюб і тим самим порушила укладений при розлученні правочин. У зв'язку з цим він звернувся до суду з позовом про розділення житлової площі. Куликова, заперечуючи проти позову, посилалася на те, що її обіцянка не одружуватися не має юридичної сили. Щодо зобов'язань її колишнього чоловіка не претендувати після розлучення на житлову площу, то це треба розглядати як добровільну відмову від права, яка має юридичну силу, тим більше, що Куликов постійно мешкає та прописаний у своїх батьків. У зв'язку з цим позов Куликова про розділ житлової площі, на її думку, задоволенню не підлягає.

Яким є зміст правоздатності громадян?

Чи відповідає правочин, який укладено подружжям, положенням ЦК України про правоздатність?

Вирішіть справу.

Задача 6

Подружжя вирішило зайнятися сімейним бізнесом і створити для цього сімейне підприємство. Державний реєстратор відмовив у проведенні державної реєстрації вказаного сімейного підприємства, обґрунтовуючи свою позицію тим, що така організаційно-правова форма юридичної особи як сімейне підприємство, не передбачена Цивільним кодексом України. Подружжя, вважаючи таку відмову безпідставною, оскільки законодавство не забороняє створення і діяльність сімейних підприємств і представлений ними статут не суперечить законодавству, оскаржили її до суду.

Проведіть правовий аналіз ситуації.

Чи можливе створення юридичних осіб в організаційно-правових формах, не передбачених Цивільним кодексом України?

Яке рішення мав би прийняти суд?

Рекомендована література до теми

1. Цивільний кодекс: Закон України від 16 січня 2003 року № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № № 40-44. Ст.35.
2. Цивільний процесуальний кодекс: Закон України від 18.03.2004 року № 1618-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № № 40-42. Ст.492.
3. Про акціонерні товариства: Закон України від 17 вересня 2008 року № 514-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2008. №№ 50-51. Ст.384.
4. Про благодійну діяльність та благодійні організації: Закон України від 5 липня 2012 року № 5073-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 25. Ст.252.
5. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003 року № 755-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № № 31-32. Ст.263.
6. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України від 6 лютого 2018 року № 2275-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018, № 13, ст.69.
7. Правила державної реєстрації актів цивільного стану в Україні, затверджені Наказом Міністерства юстиції України 18.10.2000 року № 52/5 (у ред. наказу Мін. юстиції України 24.12.2010 року № 3307/5). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0719-00>.
8. Адаховська Н.С. Аналіз деяких аспектів встановлення опіки над майном фізичної особи, яка визнана безвісно відсутньою. *Часопис цивілістики*. 2015. Вип. 19. С.83-87.
9. Андрюшкова О.А. Поняття та підстави обмеження цивільної дієздатності фізичної особи за законодавством України та зарубіжних країн. *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди*. 2012. Вип. 12. С.195-201.
10. Бобко В.Г. Захист права власності фізичних осіб, визнаних безвісно відсутніми або оголошених померлими. *Підприємництво, господарство і право*. 2012. № 5. С.82-84.

11. Бойченко Г.М., Шум С.С. Правові та процесуальні аспекти визнання особи недієздатною. *Форум права*. 2011. № 1. С.94-99.
12. Бутков І.М. Щодо визначення поняття «правовий статус фізичної особи - підприємця». *Форум права*. 2013. № 3. С.70-76.
13. Волкова Н.В. Щодо визначення підстав обмеження цивільної дієздатності фізичної особи при розгляді справ у цивільному судочинстві. *Часопис цивілістики*. 2015. Вип. 18. С.91-94.
14. Гончарова А.В. Цивільне право України: навч. посіб. / А.В. Гончарова, Т.А. Кобзева. Суми: СумДУ, 2015. 168 с.
15. Гринько С.Д. Деліктоздатність неповнолітніх фізичних осіб за цивільним законодавством України та зарубіжних країн: порівняльно-правовий аналіз. *Часопис цивілістики*. 2015. Вип. 19. С.158-165.
16. Дашковська О.О. Юридична особа як суб'єкт правовідносин: загальнотеоретичний підхід. *Порівняльно-аналітичне право*. 2013. № 3-2. С.21-24.
17. Доманська М. Підстави зміни правового статусу фізичної особи у справах про обмеження дієздатності фізичної особи. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2012. Вип. 94. С.62-64.
18. Дорошенко Л. Стан та перспективи розвитку законодавства про ліквідацію юридичної особи. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 3. С.64-68.
19. Дякович М.М., Юркевич Ю.М. Індивідуалізація юридичних осіб та їх об'єднань у нотаріальній практиці. *Адвокат*. 2012. № 8(43). С.18-23.
20. Жеков Д.В. До питання про підстави ліквідації юридичної особи та її класифікація. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2014. № 28. Том 1. С.121-124.
21. Жеков Д.В. Поняття юридичної особи та її ознаки. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. Вип. 4. Том 1. С.125-128.
22. Жигалкін І. До визначення правового статусу керівника юридичної особи як її органу і як працівника. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2014. № 4(79). С.105-113.
23. Жорнокуй Ю.М. Проблемні питання застосування конструкції «юридична особа публічного права». *Право та інновації*. 2016. № 4(16). С.41-48.
24. Зеліско А. Підприємницькі юридичні особи приватного права: термінологічний аналіз. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 4. С.19-24.
25. Зеліско А.В. Зміст правосуб'єктності підприємницьких юридичних осіб приватного права. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. № 4. С.19-24.
26. Зозуляк О.І. Правові форми реалізації цивільної правосуб'єктності юридичних осіб: поняття, особливості, види. *Вісник Вищої ради юстиції*. 2012. № 3(11). С.41-50.
27. Зубар В.М. Співвідношення понять «юридична особа публічного права» та «юридична особа приватного права». *Актуальні проблеми держави і права*. 2008. Вип. 41. С.30-33.

28. Коверзнев М., Коверзнева Г. Правовий аспект реорганізації юридичних осіб. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 6. С.29-31.
29. Коструба А. В. Держава в системі суб'єктів цивільного права України / А. В. Коструба. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2017. № 4. - С. 67-77
30. Корчак Т.В. Цивільно-правові наслідки оголошення фізичної особи померлою за законодавством України: дисертація. Харків. 2017. 178с.
31. Кочин В. Правова сутність юридичної особи. *Юридична Україна*. 2013. № 5. С.43-48.
32. Мамчур М.І. Порядок визнання фізичної особи безвісті відсутньою або оголошення померлою // *Теоретичні та практичні проблеми застосування норм цивільного, трудового та господарського права в сучасних умовах : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 23 листопада 2018 р.) : у 2 ч. – Ч. 2. Погляди молодих науковців*. Дніпро: Вид. Біла К.О., 2018. С. 42-44
33. Миронюк С.А. Особливості визначення цивільної правоздатності та дієздатності юридичних осіб. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2015. № 4. С.172-179.
34. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: у 2 т. 6-те вид., перероб. і допов./ за ред. О. В. Дзери (кер. авт. кол.), Н. С. Кузнецової, В.В. Луця. Київ: Юрінком Інтер, 2019. Т. І. 752 С.
35. Прилуцький Р.Б. Основні теорії юридичної особи та їх вплив на розвиток організаційних форм суб'єктів господарювання. *Юридична наука*. 2013. № 3. С.35-49.
36. Проблеми цивільного та сімейного права: навчально-методичний посібник (для здобувачів вищої освіти денної форми навчання). Є.О. Харитонов, О. М. Калітенко, Д. О. Колодін та ін. Одеса : Фенікс, 2020. 129 с.
37. Січко Д.С., Ісмаїлова У.Ш. Окремі проблеми поновлення правового статусу особи, яка була визнана безвісно відсутньою або оголошена померлою та з'явилась. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2014. Вип. 28. Том 1. С.128-131.
38. Сучасні проблеми цивільного права та процесу: навч. посібник / за ред. Ю. М. Жорнокуя, Л. В. Красицької. Харків: Право, 2017. 808 с.
39. Цивільне право України : посібник для аудиторного і самостійного вивчення курсу / кол. авт. ; за ред. проф. Є.О. Харитонова, доц. І.В. Давидової, доц. К.Г. Некіт. Одеса : Фенікс, 2016. 570 с.
40. Цивільне право України. Загальна частина / За ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової, Р.А. Майданика. К.: Юрінком Інтер, 2017. 976с.
41. Цивільне право України: посібник для підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання / кол. авт.; за ред. проф. Є.О. Харитонова, І.В. Давидової. Одеса : Видавничий дім "Гельветика", 2021. 388 с.
42. Цивільний кодекс України. Станом на 01 січня 2023 р.: наук.-практ. коментар / за заг. ред. докт. юрид. наук, проф. Харитонова Є.О., канд. юрид. наук, доц. Калітенко О.М. Київ: Норма права, 2023. 1424 с.

43. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар. Т. 1 : Загальні положення. Особи / за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ЕКУС, 2020. 928 с.

44. Шевчишин О. Правосуб'єктність неповнолітніх осіб як передумова дійсності правочинів. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 4. С. 74-79.

Семінарське заняття 3. Актуальні проблеми права власності

Теоретичні питання

1. Власність і право на мирне володіння майном відповідно до статті 1 Першого Протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.
2. Теоретичні конструкції власності та права власності.
3. Проблематика визначення видів права власності. Довірча власність.
4. Набуття права власності на новостворене майно та об'єкти незавершеного будівництва.
5. Момент виникнення права власності у набувача майна за договором.
6. Набувальна давність як спосіб набуття права власності.
7. Право на житло та право власності на житло.
8. Правові наслідки самочинного будівництва.
9. Право власності на земельну ділянку.

Питання для самоконтролю

1. В чому полягає основна ідея речових прав?
2. Які цивільні права називаються речовими?
3. Які ознаки притаманні речовим правам?
4. У чому особливості систематизації речових прав у ЦК України?
5. Перелічіть блага, щодо яких ЄСПЛ застосовується термін «майно» у справах про захист права на мирне володіння майном.
6. Назвіть і розкрийте зміст критеріїв допустимості втручання держави у право на мирне володіння майном, вироблених ЄСПЛ.
7. Які теоретичні концепції права власності вам відомі?
8. У чому полягає суть концепції єдиного права власності?
9. Які недоліки введення довірчої власності в ЦК України?
10. У чому полягає сутність права на житло?

Теми для написання рефератів

1. Проблеми права власності на землю в Україні.
2. Захист права власності в період та після закінчення воєнного стану в Україні.
3. Право власності на природні об'єкти та їх ресурси в Україні.
4. Правова природа та особливості права державної власності.
5. Примусове припинення права власності: проблемні питання.

Завдання 1

Проаналізуйте зміст частини 4 статті 319 ЦК України: «Власність зобов'язує».

Завдання 2

На основі аналізу чинного законодавства дайте відповідь на питання, чи може виступати об'єктом права власності:

земельна ділянка (ст.373 ЦК України);

патент на винахід (Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі»);

підприємство (ст.65 Господарського кодексу України; ст.191 ЦК України);

органи та інші анатомічні матеріали людини (Закон України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині»);

енергія (Закон України «Про ринок електричної енергії»).

Ситуаційні задачі

Задача 1

Данилов повертався додому пізно ввечері. Його зупинив незнайомий чоловік і запропонував придбати у нього новий телевізор. Ціна пропонувалася значно нижча за реальну ціну. Данилов подумав про те, що схожий телевізор бачив у свого сусіда Щіткова. Окрім того, він знав, що нещодавно квартиру його сусіда пограбували. Але купити телевізор не відмовився. На наступний день до Данилова зайшов Щітков, побачив у нього телевізор. В ньому він впізнав свій телевізор, сказав Данилову, що він належить йому і вимагав його повернення. Проте Данилова відповів, що придбав його на ринку і повертати його не збирається.

Визначте вид права володіння Данилова. Обґрунтуйте свою відповідь.

Чи може Щітков витребувати свій магнітофон із володіння Данилова?

Дайте юридичний аналіз ситуації.

Задача 2

Виконавчий комітет міської ради народних депутатів прийняв рішення про передачу у комунальну власність скульптури відомого скульптора на підставі того, що власник належним чином не утримує цю скульптуру, яка є пам'яткою культури та історії і потребує реставрації, власник же відмовляється оплачувати витрати, пов'язані з реставрацією. Жученко звернувся до Голови міської ради з вимогою повернути йому скульптуру, яка є його приватною власністю. Йому пояснили, що з дня винесення рішення про примусове вилучення скульптури ця річ перейшла у комунальну власність територіальної громади і тепер йому не належить. Жученко звернувся до суду з позовною заявою про витребування скульптури, яку в нього вилучили незаконно і передали у власність територіальної громади.

В якому порядку може відбуватися викуп пам'ятки Історії та культури?

Чи всі дії виконавчого комітету були законними ?

Чи задовольнить суд вимоги Жученка?

Задача 3

Після завершення будівництва житлового будинку Антонов вирішив продати його. Але у нотаріальній конторі відмовилися посвідчити договір купівлі-продажу, оскільки на думку нотаріуса у Антонова не виникло право власності на цей будинок. Антонов з цим висловив свою незгоду посилаючись на абзац 1 ч. 2 ст. 331 ЦК, відповідно до якого право власності на новостворене нерухоме майно виникає з моменту завершення будівництва.

Вирішить спір.

Який вид права власності виник в даній задачі?

Чи порушено право власності Антонова?

Задача 4

Борисова і Яненко володіли цілісним майновим комплексом у рівних частках. Яненко вирішила укласти договір міни, за яким обміняти свою частку на житловий будинок із Галиною. Борисова, посилаючись на ст. 302 ЦК, наполягала на тому, що вона має переважне право купівлі частки Яненко, і запропонувала останній ціну житлового будинку. Яненко відповіла, що у Борисової є переважне право купівлі частки у спільній частковій власності, а не переважне право міни.

Хто правий у цій ситуації?

Вирішить питання по суті.

Який вид права власності виник в даній задачі?

Задача 5

У якій із нижченаведених ситуацій, який спосіб захисту права власності слід використати. Свою відповідь обґрунтуйте.

Ситуація 1. Над дахом будинку Никифора нависала гілка старого трухлявого дерева, яке належало його сусідові Омеляну.

Ситуація 2. Валентинові необхідно було провести через сусідню земельну ділянку водопровід, але власник ділянки Терентій на це не погоджувався.

Ситуація 3. Харитон виклав бетонні плити біля гаража Михайла, чим різко ускладнив в'їзд і виїзд автомобіля у це приміщення.

Ситуація 4. Ярослав сплатив податок за земельну ділянку, яка знаходилася у спільній сумісній власності співвласників житлового будинку, що розташований на цій ділянці, а інші співвласники не погодились повернути йому кошти, які він за них сплатив.

Задача 6

Михайло проводив розкопки на земельній ділянці, що належить Петру, без його відома та знайшов скарб. Хто набуде право власності на цей скарб?

Відповідь обґрунтуйте.

Задача 7

Олександр вирішив зробити велосипед шляхом переробки матеріалу, який

належить Миколі. Через тиждень Олександр хизується перед Миколою новим велосипедом, який він зробив із непотрібного матеріалу. Микола вирішив заволодіти велосипедом, мотивуючи це тим, що матеріал, з якого зроблений велосипед, належав йому. Олександр не погодився, бо велосипед зараз коштує більше, ніж матеріал з якого він виготовлений. Вирішіть спір. Відповідь обґрунтуйте.

Рекомендована література до теми

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст.141.
2. Цивільний кодекс: Закон України від 16 січня 2003 року № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № № 40-44. Ст.35.
3. Сімейний кодекс: Закон України від 10.01.2002 року № 2947-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № № 21-22. Ст.135.
4. Антонюк О. Зміст принципу непорушності права власності. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 5. С.5-9.
5. Борсук Н.Я. Охорона комунальної власності: проблеми законодавства та практика правозастосування. *Право і суспільство*. 2017. № 6-2. С.68-73.
6. Гуліда О.М. Способи захисту права власності: поняття та класифікація. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. Вип. 2. Том 1. С.168-173.
7. Кириченко Ю.В. Право приватної власності за Конституціями України та європейських держав. *Право і суспільство*. 2013. № 3. С.27-34.
8. Кісель В.Й. Трансформація концепцій про сутність права власності. *Форум права*. 2015. № 1. С.135-140.
9. Коваль О. Виникнення права власності на житло. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2013. № 3(74). С.259-264.
10. Лисенко І.В. Щодо підстав набуття права приватної власності на житло. *Право та управління*. 2011. № 1. С.247-251.
11. Мірошніченко О.А. Право власності в розумінні Європейського суду з прав людини (загальна характеристика). *Форум права*. 2013. № 2. С.371-374.
12. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: у 2 т. 6-те вид., перероб. і допов./ за ред. О. В. Дзери (кер. авт. кол.), Н. С. Кузнецової, В.В. Луця. Київ: Юрінком Інтер, 2019. Т. I. 752 С.
13. Несинова С.В. Правовий інститут права власності в контексті Європейського Суду з прав людини. *Порівняльно-аналітичне право*. 2017. № 3. С.38-41.
14. Остапенко В.В. Право власності у рішеннях Конституційного Суду України. *Форум права*. 2016. № 3. С.186-193.
15. Пацурківський Ю. Правовий режим власності: поняття та зміст. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2013. № 6. С.3-9.
16. Пацурківський Ю.П. Основні підходи до визначення поняття та природи власності в цивільних правовідносинах. *Науковий вісник Чернівецького університету*. 2013. Вип. 682. С.59-64.

17. Пацурківський Ю.П. Припинення права власності як форма його реалізації. *Форум права*. 2013. № 3. С.453-459.
18. Перестюк І.М. Захист прав громадян на приватну власність: аналіз діяльності вищих органів публічної влади в Україні. *Вісник НАДУ при Президентіві України*. 2016. № 1. С.94-102.
19. Петровський П. Проблеми та перспективи розвитку соціального інституту приватної власності в Україні. *Ефективність державного управління*. 2017. Вип. 3(52). Ч.1. С.91-97.
20. Самбір М. Судовий захист прав та інтересів під час первинного набуття права власності на землю. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2011. Вип. 86. С.77-81.
21. Сорока О.О. Проблеми регулювання форм права власності в Україні. *Право і суспільство*. 2015. № 4 частина 3. С.111-115.
22. Сурай Д. Підстави та способи набуття права власності: розмежування та взаємозв'язок. *Юридичний вісник*. 2013. № 2. С.109-113.
23. Харитонов Є., Харитонova О. Проблемні питання набуття та припинення права власності за цивільним законодавством України. *Право України*. 2011. № 5. С.60-68.
24. Харитонов Є.О. Цивільне право України / Є.О. Харитонов, О.І. Харитонova, О.В. Старцев. Вид. 3-тє, переробл. і допов. К.: Істина, 2011. 808 с.
25. Харченко Г.Г. Право власності: окремі проблеми теорії та практики. *Часопис Академії адвокатури України*. 2013. № 2(19). С.1-6.
26. Харченко О.С. Підстави припинення права власності: монографія. К.: Вид-во Європейського ун-ту. 2009. 174 с.
27. Цивільне право України : посібник для аудиторного і самостійного вивчення курсу / кол. авт. ; за ред. проф. Є.О. Харитонova, доц. І.В. Давидової, доц. К.Г. Некіт. Одеса : Фенікс, 2016. 570 с.
28. Цивільне право України. Загальна частина / За ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнєцової, Р.А. Майданика. К.: Юрінком Інтер, 2017. 976с.
29. Цивільно-правовий захист права власності : навч.-метод. посіб. для здобув. освітньо-наук. програми «Д-р філософії», спец. «Приватне право і підприємництво» / за ред.: Є.О. Харитонova, К. Г. Некіт ; Нац. ун-т «Одеська юрид. академія». Одеса : Фенікс, 2023. 53 с.
30. Шала Л.В. Виникнення і розвиток інституту приватної власності в Стародавньому Римі. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2008. № 3. С.1-9.
31. Шала Л.В. Теорії походження права власності. *Університетські наукові записки*. 2009. № 4. С.106-111.

Семінарське заняття 4. Актуальні проблеми особистих немайнових та майнових прав

Теоретичні питання

1. Проблема визначення місця особистих немайнових прав у системі

права.

2. Здатність юридичної особи мати особисті немайнові права.
3. Захист порушених особистих немайнових прав.
4. Відшкодування (компенсація) моральної шкоди як спосіб захисту особистих немайнових прав.
5. Проблемні питання захисту прав на повагу до честі та гідності фізичної особи, права на недоторканність ділової репутації фізичної та юридичної особи.
6. Проблемні питання компенсації моральної шкоди юридичній особі. Компенсація моральної шкоди юридичній особі в практиці Європейського суду з прав людини.

Питання для самоконтролю

1. Визначте місце особистих немайнових прав у системі права.
2. Охарактеризуйте особисті немайнові права юридичної особи.
3. Охарактеризуйте захист порушених особистих немайнових прав.
4. Розкрийте особливості відшкодування (компенсації) моральної шкоди як способу захисту особистих немайнових прав.
5. Розкрийте особливості захисту прав на повагу до честі та гідності фізичної особи, права на недоторканність ділової репутації фізичної та юридичної особи.
6. Розкрийте особливості компенсації моральної шкоди юридичній особі.

Теми для написання рефератів та есе

1. Особисті немайнові права як інститут цивільного права: основні етапи становлення та розвитку.
2. Спеціальні способи захисту права на честь, гідність та ділову репутацію.
3. Право на інформацію як особисте немайнове право фізичної особи.
4. Особисті немайнові права юридичної особи та їх захист.

Завдання 1

Надайте класифікацію особистих немайнових прав за різними критеріями.

Завдання 2

Охарактеризуйте спеціальні способи захисту особистих немайнових прав.

Завдання 3

Складіть перелік особистих немайнових прав юридичних осіб.

Ситуаційні задачі

Задача 1

Компанія «Атлас» виготовляла медичні препарати, до директора заводу прийшли журналісти з газети «Українська правда» та зняли репортаж про роботу

одного із цехів підприємства. Газета опублікувала репортаж у якому розповіла про фальсифікацію медичних препаратів та недотримання компанією норм по їх виготовленню.

Директор компанії звернувся до делегації яка підтвердила законність роботи компанії та відповідність медичних препаратів усім вимогам держстандарту і звернувся до суду з позовом про відшкодування матеріальної та моральної шкоди посилаючись на те що сфальсифіковані данні репортажу можуть завдати йому значні майнові збитки через зіпсовану ділову репутацію.

Визначте що таке матеріальна та моральна шкода?

В чому їх суттєва різниця?

Визначте позивача та відповідача по справі.

Чи буде задоволений позов директора компанії? Відповідь обґрунтуйте.

Задача 2

Коли Настя досягла 10-річного віку, то звернулася до батьків з проханням посприяти їй у зміні її імені на Віоліну, оскільки їй таке ім'я більш імпонувало. Батьки категорично відмовились. Бабця Насті звернулася до органу опіки та піклування з проханням допомогти змінити ім'я внучки.

Дайте правову оцінку ситуації.

Задача 3

Кобильчук Л., проходячи по вулиці, побачив у вітрині фотоательє, де він колись фотографувався, свою фотографію. Вона не сподобалася Кобильчуку Л., і він вимагав, щоб фотографію негайно зняли з вітрини. Директор ательє відповів, що у вітрині виставлені кращі роботи майстрів ательє, і знімати фотографію Кобильчука Л. він не збирається, оскільки виставлення її на вітрині ніяк не порушує гідність Кобильчука Л. Тоді Кобильчук Л. звернувся з позовом до суду за порушення права на охорону інтересів особи, яка зображена на фотографіях та в інших художніх творах.

Які особисті немайнові права підлягають захисту? Як слід вирішити спір? Відповідь обґрунтуйте.

Задача 4

Про фізичну особу К. у газеті «Світське життя» була опублікована недостовірна негативна інформація. Побачивши цю інформацію, К. подав позов до суду про спростування інформації.

Позов задовольнили, але на той час газета «Світське життя» припинила своє існування.

Задача 5

Після розлучення співака О. та актриси П. остання вирішила написати і опублікувати книгу автобіографічного змісту, в якій висвітлювалися б окремі, найбільш яскраві моменти з життя актриси. Дізнавшись про це, О. заявив своїй колишній дружині та неодноразово у засобах масової інформації, що він проти згадування у книзі будь-яких фактів, пов'язаних із їх колишнім подружнім

життям. Натомість актриса запевнила, що жодного неправдивого слова у книзі не буде і підтвердила свій намір опублікувати книгу. Зробіть правовий аналіз ситуації та окресліть можливі варіанти її подальшого розвитку.

Рекомендована література до теми

1. Цивільний кодекс: Закон України від 16 січня 2003 року № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №№ 40-44. Ст.35.
2. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 року № 2657-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 48. Ст.650.
3. Правила державної реєстрації актів цивільного стану в Україні, затверджені Наказом Міністерства юстиції України 18.10.2000 року № 52/5 (у ред. наказу Мін. юстиції України 24.12.2010 року № 3307/5). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0719-00#Text>.
4. Бермічева О.В. Індивідуальність людини і право на індивідуальність особистості. *Вісник Академії адвокатури України*. 2011. № 3(22). С.11-20.
5. Гора М.А. Класифікація особистих немайнових прав фізичних осіб. *Порівняльно-аналітичне право*. 2014. № 7. С.78-81.
6. Гора М.А. Поняття та ознаки особистих немайнових прав фізичних осіб. *Правова держава*. 2014. № 17. С.61-66.
7. Кохановська О. Поняття та види особистих немайнових прав у цивільному праві України. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2010. № 84. С.7-10.
8. Кочина О.С., Лугина Є.Ю. Судовий захист цивільних прав та охоронюваних законом інтересів в Україні. Аналітично-порівняльне правознавство. 2023. № 6.
9. Кочина О. С. Поняття та юридична природа моральної шкоди у цивільному праві України. Держава і право : Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 62. К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. 2013. С. 231-237.
10. Кочина О. С. Проблеми презумпції моральної шкоди в цивільному праві України. *Часопис Київського університету права*. 2016. № 1. С. 179-182.
11. Кулініч О.О. Доктринальні підходи до визначення природи та змісту права фізичної особи на власне зображення. *Часопис Київського університету права*. 2015. № 4. С.221-225.
12. Майданик Л.Р. Деякі аспекти оборотоздатності особистих немайнових благ фізичних осіб за цивільним законодавством України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2014. Вип. 28. Том 1. С.141-143.
13. Мартюк А.С. Право на інформацію як особисте немайнове право фізичних осіб. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2014. № 3. С.98-100.
14. Матвійчук А.О. Особисте немайнове право на сприятливе навколишнє природне середовище: межі здійснення, підстави обмеження та колізії. *Юридична наука*. 2013. № 5. С.7-13.
15. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: у 2 т. 6-те вид., перероб. і допов./ за ред. О.В. Дзери (кер. авт. кол.), Н.С. Кузнецової, В.В. Луця. Київ: Юрінком Інтер, 2019. Т. I. 752 с.

16. Науменко К.С. Самозахист як одна із форм цивільно-правового захисту особистих немайнових прав фізичної особи, що забезпечують її соціальне буття. *Наше право*. 2014. № 8. С.179-183.

17. Попов Ю.В., Федонюк К.Р. Захист честі, гідності, ділової репутації фізичної особи. *Юридична наука*. 2012. № 2. С.27-31.

18. Пунда О.О. Питання класифікації особистих немайнових прав, що забезпечують природне існування людини. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2014. Вип. 28. Том 1. С.147-152.

19. Сліпченко С.О. Місце об'єктів особистих немайнових правовідносин у системі об'єктів цивільного права. *Право і суспільство*. 2013. № 6-2. С.92-97.

20. Сліпченко С.О. Особисті немайнові права, що забезпечують соціальне буття фізичної особи, як різновид виключних прав. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2012. № 4. С.96-104.

21. Сліпченко С.О. Щодо абсолютності права на ім'я фізичної особи. *Юрист України*. 2012. № 1-2(18-19). С.41-45.

22. Софіюк Т.О. Механізм цивільно-правового захисту права фізичної особи на ознайомлення з особистими паперами, переданими до фонду бібліотек або архівів. *Судова апеляція*. 2016. № 2(43). С.68-74.

23. Стефанчук Р. О. Особисті немайнові права фізичних осіб (поняття, зміст, система, особливості здійснення та захисту): моногр. / відп. ред. Я.М. Шевченко. К.: КНТ, 2008. 626 с.

24. Цивільне право України : посібник для аудиторного і самостійного вивчення курсу / кол. авт. ; за ред. проф. Є.О. Харитонова, доц. І.В. Давидової, доц. К.Г. Некіт. Одеса : Фенікс, 2016. 570 с.

25. Цивільне право України. Загальна частина / За ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової, Р.А. Майданика. К.: Юрінком Інтер, 2017. 976с.

26. Цивільне право України: підруч. / Губарєв С.В., Лов'як О.О., Мироненко В.П. та ін. К., 2015. 236 с.

27. Цивільне право України: підручник. Загальна частина / За заг. ред. д.ю.н., проф. Р. Б. Шишки. К. : Вид-во «Ліра», 2015. 760 с.

28. Юркевич Ю. М., Дутко А. О. та ін. Особисті немайнові права особи : навч. посібник / за ред. А. О. Дутко. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 444 с.

Семінарське заняття 5. Проблемні питання зобов'язань та зобов'язального права, забезпечення його виконання

Теоретичні питання

1. Проблема уніфікації зобов'язального права та її детермінізм. Підходи до класифікації зобов'язань.

2. Проблемні питання застосування видів забезпечення виконання зобов'язань.

3. Розмежування завдатку та авансу.

4. Грошові зобов'язання: поняття, правові наслідки порушення.

5. Проценти у цивільному праві та особливості їх стягнення.

6. Правові наслідки порушення зобов'язань. Теоретичні конструкції цивільно-правової відповідальності.

7. Збитки та неустойка як основні форми цивільно-правової відповідальності.

Питання для самоконтролю

1. Розкрийте уніфікаційні процеси у сфері зобов'язального права та охарактеризуйте основні підходи до класифікації зобов'язань.

2. Розкрийте основні проблемні питання застосування видів забезпечення виконання зобов'язань.

3. Визначте підстави для розмежування завдатку та авансу.

4. Охарактеризуйте грошові зобов'язання та правові наслідки їх порушення.

5. Охарактеризуйте проценти як правову категорію у цивільному праві та розкрийте особливості їх стягнення.

7. Охарактеризуйте збитки та неустойку як основні форми цивільно-правової відповідальності.

8. Охарактеризуйте основні проблемні питання звільнення від цивільно-правової відповідальності.

11. Охарактеризуйте попередній та публічний договори у цивільному праві.

12. Охарактеризуйте деліктні зобов'язання та визначте елементи *corpus delicti civile*.

Теми для написання рефератів

1. Публічні та приватні інтереси у зобов'язальних відносинах.

2. Виконання зобов'язань із множинністю сторін.

3. Принципи сучасного зобов'язального права України.

4. Сутність, роль і функції іпотеки.

5. Непойменовані способи забезпечення виконання зобов'язань.

6. Спірні питання застосування деяких видів засобів забезпечення виконання зобов'язань.

Ситуаційні задачі

Задача 1

Іванова звернулася з позовом до суду, посилаючись на те, що 18 грудня 2018 р. між Петровим та Сидоровим було укладено договір позики за умовами якого Сидоров отримав 28000 грн., зобов'язавшись повернути зазначені грошові кошти до 18 грудня 2019 р., про що було складено розписку. 21.08.2019 р. Петров у присутності свідків передав свої права по вимозі повернення вищевказаного боргу Івановій. В порушення договірних зобов'язань Сидоров позику не повернув, у зв'язку з чим Іванова просить суд стягнути 28000 грн. - суми позики, 280 грн. - судового збору, 120 грн. - витрат на інформаційно-технічне забезпечення розгляду справи.

Які умови заміни кредитора у зобов'язанні визначені чинним

законодавством? Чи були вони дотримані в даній ситуації? Яке рішення має прийняти суд, якщо виходити з того, що умови заміни кредитора були дотримані?

Задача 2

Граючи у дворі дому у футбол, неповнолітні розбили вікно у магазині вартістю 480 грн. Особи неповнолітніх були встановлені. Ними виявилися 13-річні учні Дроздов, Смирнов, Шульга та Сказін. Магазин пред'явив у суд позов про стягнення збитків.

Скільки осіб виступають на боці кредитора та скільки - на боці боржника? Що є підставою виникнення зобов'язання? Яке у даному випадку зобов'язання: дольове або солідарне? Чи будуть відповідати за завдані збитки зазначені учні?

Задача 3

За кредитним договором позичальник зобов'язався сплатити 20 % від суми кредиту за кожний день прострочення повернення кредиту. Сплативши 75 % боргу, позичальник прострочив сплату решти боргу на 4 місяці. У зв'язку з цим кредитор пред'явив до позичальника позов про стягнення обумовленої договором неустойки. Боржник, не заперечуючи факту прострочення, звернувся до суду з проханням про звільнення його від сплати неустойки, оскільки її розмір в декілька разів перевищує суму залишку основного боргу. Він зазначив, що більша частина боргу їм сплачена, на цей момент у нього проблеми з роботою, і він не має змоги сплатити решту боргу.

Яке рішення вправі винести суд? Який вид неустойки застосовувався сторонами? Чи має суд право зменшити суму неустойки, що обумовлена договором?

Задача 4

Іванов В. вирішив купити квартиру, про що домовився з хазяїном квартири - Стороженко Д. Договір купівлі-продажу вони домовилися підписати через тиждень, для чого повинні були зустрітися у нотаріальній конторі. На підтвердження своїх намірів Іванов В. передав Стороженко Д. гроші в сумі 10 % від вартості квартири. В обумовлений строк Іванов В. прийшов до нотаріальної контори, але Стороженка там не було. Коли Іванов розшукав Стороженка, той повідомив йому, що знайшов більш вигідного покупця і вже продав квартиру, а йому - Іванову - він згоден повернути отримані від нього гроші.

Іванов пред'явив до Стороженка позов про повернення подвійної суми завдатку. Крім того, він вимагав відшкодування збитків, яких він зазнав, оскільки він вже встиг укласти з фірмою "Аргус" договір на ремонт квартири, та відшкодування моральної шкоди.

Як вирішити цю справу? Як повинен бути оформлений договір про завдаток?

Задача 5

Квіточкін оформив в ательє замовлення на пошиття костюма. У

підтвердження прийнятого замовлення він отримав квитанцію. Коли костюм був готовий, гр. Квіточкін забрав його, але квитанцію ательє не повернув, бо загубив її. Адміністрація ательє хоче отримати від замовника розписку про отримання виконаного замовлення.

Чи правомірна вимога адміністрації ательє? Який факт повинен бути засвідчений виданою Квіточкіним розпискою? Які наслідки могли б виникнути, якщо б Квіточкін, погоджуючись прийняти костюм, відмовився від видачі розписки про виконання замовлення?

Рекомендована література до теми

1. Цивільний кодекс: Закон України від 16 січня 2003 року № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № № 40-44. Ст.35.
2. Братель О.Г. Цивільне право України / О.Г. Братель, С.А. Пилипенко. К.: Вид. О.С. Ліпкан, 2010. 256 с.
3. Голубєва Н.Ю. Зобов'язання у цивільному праві України: методологічні засади правового регулювання: монографія. О.: Фенікс, 2013. 642 с.
4. Голубєва Н.Ю. Ознаки зобов'язальних правовідносин. Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України. 2017. № 10. С.128-134.
5. Голубєва Н.Ю. Співвідношення зобов'язальних та речових правовідносин. *Часопис цивілістики*. 2015. № 19. С.13-18.
6. Голубєва Н.Ю., Харитонов Є.О. Зобов'язальне право України: Підручник. К.: Істина, 2011. 848 с.
7. Гринько С.Д. Поняття та предмет зобов'язань за римським приватним правом. Університетські наукові записки. 2010. № 3(35). С.38-51.
8. Гриценко Г. Зобов'язання з обов'язковою множинністю осіб, та зобов'язання, в яких вона неможлива. *Юридична Україна*. 2013. № 6. С.60-64.
9. Завальна Ж.В. Використання логіко-лінгвістичного методу щодо визначення сутності поняття «зобов'язання». *Публічне право*. 2013. № 1. С.264-269.
10. Завальна Ж.В. Щодо питання про юридичну природу зобов'язання. *Часопис Київського університету права*. 2012. № 2. С.147-150.
11. Карабань Я.А. Поняття зобов'язання за цивільним правом України. *Вісник Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова*. 2013. Том 18. Вип. 1(18). С.22-29.
12. Мартюк А.С. Загальна характеристика інституту регресних зобов'язань у цивільному праві. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. Вип. 6-1. Том 1. С.178-180.
13. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: у 2 т. 6-те вид., перероб. і допов./ за ред. О. В. Дзери (кер. авт. кол.), Н. С. Кузнецової, В.В. Луця. Київ: Юрінком Інтер, 2019. Т. I. 752 С.
14. Пленюк М.Д. Цивільно-правовий договір як підстава виникнення зобов'язань: нотатки до наукової дискусії. *Приватне право і підприємництво*. 2016. Вип. 15. С.102-107.

15. Пономарьова Т. Особливості визначення моменту виникнення договірних зобов'язань у цивільному праві. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 1. С.40-43.
16. Пушай В.І. До питання про способи заміни осіб у зобов'язаннях. *Часопис Київського університету права*. 2013. № 3. С.180-183.
17. Пушай В.І. Проблемні аспекти здійснення заміни осіб у зобов'язаннях. *Форум права*. 2013. № 3. С.502-506.
18. Самбір О.Є. Суброгація та регрес: до питання про співвідношення понять. *Університетські наукові записки*. 2013. № 1(45). С.140-147.
19. Самбір О.Є. Суброгація та цесія: до питання про співвідношення понять. *Університетські наукові записки*. 2013. № 3(47). С.197-203.
20. Сампара Н.М. Про класифікацію субсидіарних цивільно-правових зобов'язань. *Право і суспільство*. 2017. № 2. С.40-44.
21. Свистун Л.Я. Суб'єкти зобов'язань за законодавством України. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2013. № 1. С.205-212.
22. Слома В.М. Елементи цивільно-правового зобов'язання. Актуальні проблеми правознавства. 2017. Вип. 2(10). С.79-82.
23. Слома В.М. Поняття зобов'язання у цивільному праві. *Юридичний вісник*. 2016. № 1(38). С.123-128.
24. Слома В.М. Поняття та види зобов'язань з множинністю осіб у цивільному праві. *Порівняльно-аналітичне право*. 2015. № 4. С.149-151.
25. Слома В.М. Суб'єкти цивільно-правових зобов'язань. *Юридичний вісник*. 2016. № 3(40). С.113-117.
26. Тедорадзе М. Підстави виникнення недоговірних зобов'язань за законодавством України. *Митна справа*. 2014. № 5(95). С.104-108.
27. Цивільне право України : посібник для аудиторного і самостійного вивчення курсу / кол. авт. ; за ред. проф. Є.О. Харитонова, доц. І.В. Давидової, доц. К.Г. Некіт. Одеса : Фенікс, 2016. 570 с.
28. Цивільне право України. Загальна частина: [підруч.] / [Бірюков І.А., Заїка Ю.О., Бичкова С.С. та ін.]; за ред. І.А. Бірюкова, Ю.О. Заїки. К.: Правова єдність, 2014. 510 с.
29. Цивільне право України: [навч. посіб.] / За ред. В.П. Мироненко, І.С. Тімуш. К., 2014. 432 с.
30. Цивільний Кодекс України: науково-практичний коментар. Т. 1: Загальні положення. Особи / за ред. І.В. Спасибо-Фатеєвої. Харків: ЕКУС, 2020. 928 с.
31. Чанишева А.Р. Основні організаційні зобов'язання. *Право і суспільство*. 2017. № 1. С.82-87.

Семінарське заняття 6. Теоретичні проблеми спадкового права

Теоретичні питання

1. Теоретичні проблеми спадкового права.
2. Право на спадкування.

3. Визначення кола спадкоємців, підстави усунення від спадкування.
4. Об'єкти спадкового правонаступництва.
5. Спадкування за заповітом. Види заповітів.
6. Право на обов'язкову частку у спадщині та його реалізація.
7. Здійснення права на спадкування.
8. Виконання заповіту. Повноваження виконавця заповіту. Здійснення повноважень виконавцем заповіту.
9. Проблемні питання укладення, розірвання спадкового договору.

Питання для самоконтролю

1. Обґрунтуйте власну позицію щодо місця спадкового права в системі цивільного права.
2. Який вид правонаступництва має місце при спадкуванні?
3. У чому полягає сутність права на спадкування?
4. Як визначається коло спадкоємців за цивільним законодавством України?
5. Визначте підстави усунення спадкоємців від спадкування.
6. Які права та обов'язки входять до складу спадщини?
7. Які види заповітів передбачені ЦК України?
8. У чому полягає здійснення права на спадкування?
9. Які способи прийняття спадщини передбачені ЦК України?
10. Визначте правові наслідки спливу строку для прийняття спадщини.
11. Визначте правові наслідки відмови від прийняття спадщини.
12. Визначте особливості виконання заповіту.
13. Розкрийте повноваження виконавця заповіту.
14. Обґрунтуйте власну позицію щодо правової природи спадкового договору.

Теми для написання рефератів

1. Історичний розвиток спадкового права в Україні.
2. Спадкування права на земельну ділянку.
3. Інститут виконання заповіту: теорія та практика.
4. Поняття, підстави та правові наслідки неприйняття спадщини.
5. Охорона та управління спадковим майном.

Ситуаційні задачі

Задача 1

Після смерті громадянина Вовченка залишилося спадкове майно у складі будинку вартістю 18 тис. грн., речей звичайної домашньої обстановки і вжитку вартістю 6 тис. грн. та вклад у банку у розмірі 3 тис. грн. Будинок і речі звичайної домашньої обстановки та вжитку Вовченко заповів релігійній громаді, а вклад у банку - своєму братові. Після відкриття спадщини залишилися працездатна вдова, 25річна дочка-інвалід і 30-річний син, який працював вантажником у порту.

Назвіть суб'єктів цивільних відносин, які мають право на спадкування, і

визначте частку кожного із них. Свою відповідь обґрунтуйте.

Задача 2

Після смерті Олексюка до нотаріальної контори звернулися його діти Петро і Ніна з проханням видати свідоцтво про право на спадщину. Нотаріус з'ясував, що Петро і Ніна – кровні діти Олексюка, однак декілька років тому після смерті їх матері були усиновлені іншими громадянами: Петро був усиновлений подружжям Попових, а Ніна – подружжям Кузь. Інших осіб, які могли б бути спадкоємцями Олексюка, не було.

До кого перейде спадщина?

Задача 3

29 січня 2004 року загинув громадянин Щупко. Із спадкоємців першої черги у нього залишився тільки син Андрій, а з другої черги - рідна сестра. Заповіту складено не було. Сестра вважала, що спадкоємцем має стати вона, оскільки за тиждень до загибелі Щупка його син намагався отруїти батька, але побачивши муки останнього після випитої отрути, не витримав і відвіз його до лікарні. У зв'язку з цим сестра твердила, що син не може отримати право на спадкування як особа, яка скоїла замах на життя спадкодавця.

Яким чином слід вирішити спір? Відповідь обґрунтуйте.

Задача 4

У березні 2011 року подружжя склало спільний заповіт, у якому майно було заповідано їх 30-річній дочці-інваліду. Через місяць після складання заповіту чоловік помер. Дочка вважала, що половину майна за батьком вона мала право спадкувати. Її мати твердила, що дочка зможе успадкувати все майно за своїми батьками, але тільки після смерті матері.

Проведіть правовий аналіз ситуації. Відповідь обґрунтуйте.

Задача 5

Після оголошення К. померлим, спадщину прийняли його дружина та дочка. Нотаріус, до якого звернулися спадкоємці за свідоцтвом про право на спадщину, пояснив, що він повинен накладити заборону на відчуження квартири на 5 років. Спадкоємці вважали дії нотаріусу неправомірними і оскаржили їх у суд, пояснивши, що мають намір негайно переїхати на постійне місце проживання до Польщі і вже домовились з покупцем про продаж квартири.

Як повинен вирішити справу суд?

Задача 6

Н. був призначений єдиним спадкоємцем за заповітом. Через 5 місяців після відкриття спадщини він подав до нотаріальної контори заяву про відмову від спадщини. Дізнавшись про це через 2 місяці, його брат негайно звернувся до нотаріуса із заявою про прийняття спадщини. Проте нотаріус повідомив брата, що, оскільки, 6-місячний строк для прийняття спадщини сплив ще 4 місяці тому, його заява не розглядатиметься, і спадщина перейде до територіальної громади.

Дайте юридичну оцінку діям нотаріуса.

Рекомендована література до теми

1. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 року № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №№ 40-44. Ст. 356.
2. Бичківський О.О. Спадковий договір: проблемні питання законодавчого врегулювання. *Вісник Запорізького національного університету*. 2010. № 2. С.136-141.
3. Главач І.І. Момент виникнення у спадкоємців право щодо спадщини: теоретичні та практичні аспекти. *Право і суспільство*. 2015. № 4 частина 4. С.55-61.
4. Гончарова А.В. Деякі проблеми та перспективи розвитку спадкової трансмісії в цивільному законодавстві України. *Часопис Київського університету права*. 2011. № 1. С.183-186.
5. Гончарова А.В. Цивільно-правові аномалії в спадковому праві України. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. Вип. 6-1 том 1. С.197-200.
6. Граніна І.В. Щодо актуальності дослідження інституту виконання заповіту. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2014. Вип. 24. Том 2. С.29-32.
7. Желіховська Ю.В. Поняття, юридична природа та розмежування понять «спадкового представлення» та «спадкової трансмісії». *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2013. Вип. 3 том 1. С.77-79.
8. Заїка Ю.О. Реалізація принципу справедливості при зміні черговості спадкоємців за законом. *Юридична наука*. 2011. № 2. С.38-44.
9. Зайцев О.Л. Основні положення спадкового права. *Форум права*. 2010. № 1. С.112-115.
10. Калініченко О. Форми заповіту за Цивільним кодексом України. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2011. № 88. С.110-112.
11. Козловська Л. Визнання права власності на спадкове майно за рішенням суду в юридичному складі підстав спадкування. *Юридична Україна*. 2012. № 7. С.53-56.
12. Козловська Л.В. Функції юридичних фактів у динаміці підстав спадкових правовідносин. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2015. Вип. 30. Том 1. С.133-136.
13. Козловська Л. Право спадкування як суб'єктивне цивільне право. *Юридична Україна*. 2014. № 12. С.15-21.
14. Кондратова А.М. Історія становлення і розвитку законодавства про спадкування в Україні. *Часопис Київського університету права*. 2014. № 3. С.169-174.
15. Майкут Х.В. Деякі питання врегулювання спадкових відносин на українських землях за Литовськими статутами. *Порівняльно-аналітичне право*. 2014. № 2. С.37-41.
16. Нелін О. Генезис та розвиток інституту відумерлості спадщини в

Україні. *Юридична Україна*. 2013. № 6. С.43-47.

17. Нелін О. Еволюція норм спадкового права в процесі становлення і розвитку правової системи України. *Юридична Україна*. 2013. № 1. С.62-66.

18. Орлов І.П. Поняття та ознаки правочинів в сфері спадкового права. *Форум права*. 2012. № 4. С. 711-716.

19. Павлюк Н.М. Свобода заповіту та право спадкування обов'язкової частки: правовий аспект. *Часопис Київського університету права*. 2012. № 2. С.224-228.

20. Печений О.П. Проблемні питання судової практики у справах щодо визнання недійсними свідоцтв про право на спадщину. *Вісник Верховного Суду України*. 2011. № 11(135). С.23-32.

21. Печений О. Про деякі теоретичні проблеми спадкового права. *Право України*. 2010. № 12. С.40-47.

22. Печений О. Час і місце відкриття спадщини: проблемні питання нотаріальної практики. *Нотаріат для Вас*. 2010. № 5. С. 20-23.

23. Половинкіна Р.Ю. Історико-правовий аналіз нормативного змісту спадкового права в Цивільних кодексах УСРР, УРСР. *Порівняльно-аналітичне право*. 2015. № 5. С.43-46.

24. Солонько М.Ф. Основні положення здійснення права на прийняття спадку. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2010. Вип. 2 (49). С. 241-246.

25. Спадкове право: навчально-методичний посібник / за ред. Є.О. Харитонова. Одеса: Фенікс, 2019. 80 с.

26. Цибульська О.Ю. Щодо питання про спадкування за заповітом осіб, що перебувають у плаванні на морському або річному судні. *Часопис цивілістики*. 2013. Вип. 14. С.87-90.

27. Череватенко І.М. Нотаріальний порядок оформлення спадщини за умови поділу спадкового майна. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2013. Вип. 21. Частина 2. Том 1. С.293-295.

Семінарське заняття 7. Господарське право та господарські відносини: сучасна проблематика

Теоретичні питання

1. Проблемні аспекти поняття та ознак господарської діяльності.
2. Проблеми правового режиму та базових засад здійснення господарської діяльності.
3. Господарські правовідносини: поняття, види та проблеми.
4. Актуальні проблеми правового статусу суб'єктного складу господарських правовідносин, господарської діяльності та господарського права, а також учасників відносин у сфері господарювання.
5. Проблеми державної економічної політики, господарського прогнозування та господарського планування.
6. Проблеми державного господарського регулювання державного господарського нагляду (контролю).

Питання для самоконтролю

1. Співвідношення Господарського та Цивільного кодексів.
2. Ознаки господарських правовідносин.
3. Контроль та нагляд в сфері господарювання.
4. Державна перереєстрація юридичної особи.
5. Підстави відмови здійснення державної реєстрації та залишення без розгляду документів, які подані для державної реєстрації.

Теми для написання рефератів та есе

1. Проблеми та перспективи вдосконалення вітчизняного господарського законодавства.
2. Господарське законодавство країн Євросоюзу.
3. Роль і місце господарського права в системі права у світовій практиці.
4. Конституційні основи правопорядку у сфері господарської діяльності в Україні.
5. Дозвільна система у сфері господарювання: стан та перспективи.

Завдання 1

Наведіть 2-3 приклади горизонтальних (учасники правовідносин рівноправні) та вертикальних (одним із учасників правовідносин є орган господарського керівництва, в тому числі власник майна іншого учасника) правовідносин.

Завдання 2

Оберіть оптимальну організаційно-правову форму відповідно до умов кожного варіанту:

А. Засновники: три фізичні особи, напрямок діяльності: роздрібна торгівля харчовими продуктами, штат працівників: 5 осіб, плановий обсяг доходу: 2млн грн у рік.

В. Засновники: дві юридичні особи приватного права, напрямок діяльності: оптова торгівля нафтопродуктами, штат працівників: 20 осіб, плановий обсяг доходу: 500 млн грн у рік.

С. Засновники: Державна корпорація, напрямок діяльності: виготовлення медичних препаратів, штат працівників: 50 осіб, плановий обсяг доходу: 200 млн грн у рік.

Д. Засновник: Фізична особа, громадянин Республіки Алжир, напрямок діяльності: вирощування сільськогосподарської продукції, штат працівників: 5 осіб, плановий обсяг доходу: 20 млн грн у рік.

Завдання 3

Проаналізуйте з правової точки зору статтю: Щербина В.С. Поняття правового режиму майна господарсько-го призначення. Економіка та право. 2020. № 1: 3-12. С. 3-8. URL: <https://doi.org/10.15407/econlaw.2020.01.003>.

Занотуйте основні положення.

Ситуаційні задачі

Задача 1

Акціонерне товариство «Укрзалізниця» подала позов до державного підприємства «Київський обласвтодор», щодо стягнення заборгованості та пені за послуги перевезення вантажу щебню для будівництва доріг. Представник ДП «Київський обласвтодор» подав до суду клопотання про закриття справи, так як на його думку дана справа має вирішуватись в порядку адміністративного судочинства, так як обидва підприємства мають частку державної власності у загальному капіталі підприємств.

Задача 2

У встановленому порядку було створено і зареєстровано мале підприємство у формі товариства з обмеженою відповідальністю. Навчальний практикум 138 Через рік у підприємства виникла необхідність внести зміни в засновницькі документи, пов'язані із зміною юридичної адреси, ухваленням до складу засновників нових осіб, і вибуття частини старих засновників. Були зібрані всі необхідні документи і представлені для реєстрації змін.

Проте реєстраційний орган відмовив в прийомі документів, мотивуючи наступним: необхідно збільшити статутний фонд; необхідно перейменувати мале підприємство в СП з іноземними інвестиціями, оскільки серед нових учасників є громадянин Франції; необхідна довідка міграційної служби, про легальність перебування іноземця на території України.

Чи можна вважати відмову зареєструвати вище вказані зміни в засновницькі документи обґрунтованою а мотивування відмови - таким що відповідає чинному законодавству?

Задача 3

Між фізичними особами Василенко та Гунько був укладений договір про виконання підрядних робіт, за яким гр. Гунько мав перебудувати сходи до будівлі. На вимогу гр. Василенко був укладений письмовий договір, який містив усі необхідні умови, в тому числі — строки, суму та порядок розрахунку. По закінченні робіт гр. Гунько, отримавши обумовлену договором грошову винагороду, сплатив певну суму податку на доходи фізичних осіб. Але після розгляду декларації про сукупний річний дохід його було оштрафовано за те, що він займався підприємницькою діяльністю без державної реєстрації.

Чи можна вважати діяльність гр. Гунько з побудови сходин підприємництвом? Які кваліфікуючі ознаки підприємницької діяльності?

Задача 4

Державна податкова служба м. Дніпро звернулась до ВАТ «Смаколик» з попередженням про притягнення до відповідальності у зв'язку з порушенням вимог чинного законодавства. На думку податківців, порушення законодавства полягало в недержанні ліцензії на послуги із перевезення працівників цього

підприємства з роботи додому спеціальним автобусом, що був придбаний підприємством для цієї мети.

Чи мав право податковий орган здійснювати перевірку наявності ліцензії? Які перевірки здійснює цей орган?

Задача 5

Майно державного підприємства “Спецбуд” належить йому на праві господарського відання. Здійснюючи розрахунки з постачальниками продукції, керівник підприємства вирішив передати у власність одного з постачальників ДП “Спецбуд” одну з вантажівок, закріплених за цим підприємством.

Чи правомірне таке рішення керівника ДП “Спецбуд”? Обґрунтуйте свою відповідь.

Рекомендована література до теми

1. Конституція України, прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 року, № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Господарський кодекс України, прийнятий Верховною Радою України 16 січня 2003 року № 436-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18. Ст. 144.
3. Цивільний кодекс України, прийнятий 16 січня 2003 року, № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. Ст. 35.
4. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003 року № 755-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № № 31-32. Ст.263.
5. Борисов І. В. Організаційно-правові форми господарюючих суб’єктів як інструмент забезпечення підприємницької діяльності. *Право та інновації*. № 4 (28). 2019. С.27-33.
6. Вінник О.М., Шаповалова О.В. Господарське право в умовах цифровізації економіки. Видавничий дім «Гельветика» 2020, 314с.
7. Віхров О.П. Абсолютні та абсолютно-відносні господарські правовідносини. *Держава і право*. 2011. Вип. 51. С. 310-316.
8. Господарське право : навч. посібник / укл. А.А. Бутирський. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2020. 144 с.
9. Господарське право : практикум; за заг. ред. А. Г. Бобкової. Харків : Право, 2018. 590 с.
10. Господарське право: навчально-методичний посібник (для студентів денної та заочної форми навчання) / Подцерковний О. П., Добровольська В. В., Зятіна Д. В., Будурова Г. М. Одеса, 2021. 166 с.
11. Жадовець О. В. Шляхи лібералізації підприємницької діяльності в Україні. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука"*. 2017. № 7. С. 143-146.
12. Зеліско А. В. Типологія підприємницьких юридичних осіб приватного права. *Право України*. 2016. № 1. С. 144-152.
13. Ільченко Г. Організаційно-правові форми юридичних осіб: англійське та українське право. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2021. № 1.

С.33-42.

14. Коритін Д. С. Правові проблеми державної реєстрації малих та середніх підприємств в Україні. *Право та інновації*. 2016. № 3. С. 23-27.

15. Кучерук І. В., Кір'ян С. М., Козинець А. О. Алгоритм реєстрації та ведення обліку фізичної особи-підприємця: порядок процедури та її особливості. *Ефективна економіка*. 2019. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7071>

16. Мордовець Є. Господарські відносини та критерії їх відмежування від інших правовідносин. Суб'єкти господарського права: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної Інтернетконференції, 5 грудня 2016 року / [відп. за вип.: д.ю.н., доцент, завідувач кафедри господарського права та процесу Т.О. Мацелик, к.ю.н. доцент, доцент кафедри господарського права та процесу Л.В. Мілімко]. Ірпінь, УДФС України, 2016. С. 97-100.

17. Пилипенко О. Є. Проблема регулювання державного і приватного секторів економіки в сучасних зарубіжних теоріях. *Наукові праці Національного університету харчових технологій*. 2015. Т. 21, № 5. С. 32-44.

18. Прилуцький Р. Б. Джерела господарського права за чинним законодавством України. *Форум права*. 2010. № 2. С. 409–419.

19. Прилуцький Р. Б. До проблеми розмежування предметів господарського та цивільного права. *Юридична наука*. 2011. № 6. С. 58-67.

20. Розвиток суб'єктів господарювання України: сучасні реалії та перспективи: колективна монографія / за заг. ред. Л.М. Бандоріної, Л.М.Савчук. Дніпро: Пороги, 2017. 488 с.

21. Романенко Т. П. Держава як гарант забезпечення умов для розвитку та ефективного функціонування підприємницької діяльності. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2017. Вип. 68. С. 239-253.

22. Устименко В.А. Господарське законодавство України: перспективи модернізації на засадах сталого розвитку: монографія. Київ : НАН України, Інститут економіко-правових досліджень, 2019. 320 с.

23. Черняєва Д. О. Методи державного регулювання господарської діяльності: теоретичний аспект. *Право та інновації*. 2018. №4(24). С. 52-56.

24. Швидка Т. І. Господарське право в схемах і таблицях: навч. посіб.; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2019. 128 с.

ДОДАТКИ

Додаток А – Орієнтовний перелік питань на екзамен

1. Поняття та система українського приватного права.
2. Цивільне право в системі права України. Проблема дуалізму приватного права України та співвідношення цивільного права з господарським.
3. Теорії та підходи до визначення предмета цивільного права та його ролі в розмежуванні галузей права.
4. Метод цивільно-правового регулювання суспільних відносин, його особливості.
5. Традиційні та сучасні погляди на функції цивільного права.
6. Проблеми визначення принципів цивільного права.
7. Загальні положення про здійснення цивільних прав та захист цивільних прав та інтересів.
8. Проблеми визначення джерел цивільного права.
9. Аналогія закону і аналогія права. Договір як регулятор цивільних відносин. Звичай як регулятор цивільних відносин.
10. Правове значення судової практики та роз'яснень вищих судових інстанцій. Рішення Європейського суду з прав людини у системі джерел цивільного права України.
11. Суб'єкти цивільного права та учасники цивільних правовідносин.
12. Фізична особа - суб'єкт цивільних відносин. Правосуб'єктність фізичної особи. Співвідношення правоздатності та суб'єктивних прав фізичних осіб.
13. Цивільна дієздатність фізичних осіб, її зміст та види. Емансипація неповнолітніх.
14. Проблема індивідуалізації фізичної особи.
15. Фізична особа - підприємець. Право фізичної особи на здійснення підприємницької діяльності.
16. Проблематика конструкції «юридичної особи». Ознаки юридичної особи. Цивільна правосуб'єктність юридичної особи.
17. Проблема систематизації юридичних осіб. Юридичні особи приватного права та юридичні особи публічного права.
18. Правова природа установчих документів юридичної особи.
19. Публічно-правові утворення як учасники цивільних відносин.
20. Поняття об'єкта цивільних прав та об'єкта цивільних правовідносин. Обороздатність об'єктів цивільних прав.
21. Гносеологія поняття та ознаки правочину.
22. Проблеми класифікації правочинів та її співвідношення з класифікацією зобов'язань.
23. Форма правочину та правові наслідки її недодержання. Електронні правочини.
24. Недійсність правочину: поняття, ознаки. Правова природа недійсного правочину.

25. Нікчемні та оспорювані правочини.
26. Загальні та особливі правові наслідки недійсності правочину. Підстави визнання нікчемного правочину дійсним (конвалідації правочину).
27. Проблемні питання визначення та обчислення строків у цивільному праві.
28. Проблемні питання застосування позовної давності в цивільному праві.
29. Поняття та види представництва в цивільному праві.
30. Представництво прав та інтересів юридичної особи: проблемні питання. Розмежування дій представника від дій інших осіб у цивільному праві.
31. Проблема визначення місця особистих немайнових прав у системі права.
32. Здатність юридичної особи мати особисті немайнові права.
33. Захист порушених особистих немайнових прав.
34. Проблемні питання захисту прав на повагу до честі та гідності фізичної особи, права на недоторканність ділової репутації фізичної та юридичної особи.
35. Проблемні питання компенсації моральної шкоди юридичній особі. Компенсація моральної шкоди юридичній особі в практиці Європейського суду з прав людини.
36. Поняття та ознаки речового права. Види та система речових прав.
37. Власність і право на мирне володіння майном відповідно до статті 1 Першого Протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.
38. Теоретичні конструкції власності та права власності. Проблематика визначення видів права власності. Довірча власність.
39. Способи набуття права власності на новостворене майно та об'єкти незавершеного будівництва.
40. Проблематика захисту права власності. Речово-правові способи захисту права власності. Зобов'язально-правові та інші способи захисту права власності.
41. Речові права на чуже майно: поняття, правова природа, види.
42. Поняття права інтелектуальної власності та становлення системи правової охорони об'єктів права інтелектуальної власності.
43. Система права інтелектуальної власності. Основні інститути права інтелектуальної власності (фактологічна, реєстраційна система та фактична монополія).
44. Співвідношення права власності та права інтелектуальної власності: спільні риси та відмінні ознаки.
45. Суб'єкти та об'єкти права інтелектуальної власності.
46. Особисті немайнові права та майнові права на об'єкти права інтелектуальної власності
47. Поняття та класифікації зобов'язань.
48. Проблемні питання застосування видів забезпечення виконання зобов'язань.

49. Грошові зобов'язання: поняття, правові наслідки порушення.
50. Правові наслідки порушення зобов'язань. Теоретичні конструкції цивільно-правової відповідальності.
51. Збитки та неустойка як основні форми цивільно-правової відповідальності
52. Проблемні питання звільнення від цивільно-правової відповідальності
53. Проблемні питання укладення, виконання, зміни та розірвання договору.
54. Проблемні питання визнання договору неукладеним.
55. Попередній та публічний договори у цивільному праві.
56. Деліктні зобов'язання
57. Проблемні питання відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки.
58. Теоретичні проблеми спадкового права.
59. Право на спадкування.
60. Визначення кола спадкоємців, підстави усунення від спадкування.
61. Об'єкти спадкового правонаступництва.
62. Спадкування за заповітом. Види заповітів.
63. Право на обов'язкову частку у спадщині та його реалізація.
64. Здійснення права на спадкування.
65. Виконання заповіту. Повноваження виконавця заповіту. Здійснення повноважень виконавцем заповіту.
66. Проблемні питання укладення, розірвання спадкового договору.
67. Поняття господарського права України. Питання відмежування господарського права від суміжних галузей.
68. Поняття, види та загальна характеристика джерел господарського права.
69. Основні принципи господарського права та їх значення для правового регулювання господарських відносин.
70. Предмет та метод господарського права.
71. Проблемні аспекти поняття та ознак господарської діяльності.
72. Проблеми правового режиму та базових засад здійснення господарської діяльності.
73. Господарські правовідносини: поняття, види та проблеми.
74. Суб'єкти господарського права України. Питання взаємозв'язку правового статусу суб'єктів господарського права та форм їхньої участі у господарському обороті.
75. Господарська правосуб'єктність, господарська компетенція та організаційно-господарські повноваження як категорії господарського права.
76. Поняття, ознаки та види суб'єктів господарювання, їх правовий статус.
77. Поняття та організаційно-правові засади некомерційної господарської діяльності. Проблеми розмежування понять «негосподарюючий суб'єкт» та «суб'єкт некомерційного господарювання».

78. Поняття та види відокремлених підрозділів суб'єктів господарювання, їх правовий статус.

79. Поняття та загальна характеристика суб'єктів організаційно-господарських повноважень.

80. Проблеми державної економічної політики, господарського прогнозування та господарського планування.

81. Проблеми державного господарського регулювання державного господарського нагляду (контролю).

82. Механізм (основні етапи) утворення господарських організацій та обмеження прав на їх заснування.

83. Поняття та принципи державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб як суб'єктів підприємницької діяльності. Загальна характеристика суб'єктів державної реєстрації, державного реєстратор.

84. Загальна характеристика та порядок державної реєстрації фізичних осіб як суб'єктів підприємницької діяльності.

85. Ліцензування як засіб державного регулювання господарської діяльності.

86. Поняття та види організаційно-правових форм господарської діяльності.

87. Поняття засновника, учасника підприємства та кінцевого бенефіціарного власника (контролера).

88. Господарське товариство як організаційно-правова форма господарської діяльності.

89. Поняття та види господарських зобов'язань, характеристика їх змісту та суб'єктного складу.

90. Підстави виникнення господарських зобов'язань та загальні умови їх виконання.

91. Передоручення / переадресування виконання та делегування повноважень за господарськими зобов'язаннями. Підстави припинення господарських зобов'язань.

92. Поняття та види господарського договору. Характер співвідношення господарського зобов'язання та господарського договору.

93. Підстави та види господарсько-правової відповідальності. Питання визначення меж господарсько-правової відповідальності.

94. Поняття та порядок реалізації господарсько-правової відповідальності (досудовий / судовий порядок).

95. Поняття та склад збитків у господарському праві.

96. Штрафні санкції у сфері господарювання та порядок їх застосування.

97. Питання застосування оперативного-господарських санкцій.

98. Питання застосування адміністративно-господарських санкцій.

99. Поняття та правові наслідки наступу форс-мажорних обставин. Питання відмежування форс-мажорних обставин від обставин, які ускладнюють виконання договірних зобов'язань.